

SKRIVELSE

2026-04-09

Ärendenummer
NV-26-020580

Tillsyn enligt miljöbalken

2026 års redovisning till regeringen, enligt 3 kap. 21 § i
miljötillsynsförordningen, av hur tillsynen kan utvecklas och förbättras

Innehåll

SAMMANFATTNING	4
1. NATURVÅRDSVERKETS UPPDRAG	5
1.1 Inledning	5
1.1 Metod och avgränsning	5
1.1.1 Länsstyrelserna	5
1.1.2 Kommunerna	6
1.2 Svarefrekvens	6
2. UPPFÖLJNING AV DEN NATIONELLA TILLSYNSSTRATEGIN	7
2.1 Allmänt om strategiperioden 2022–2025	7
2.1.1 Hänsyn till tillsynsstrategin	7
2.1.2 Generellt helhetsintryck	8
2.1.3 Bidragit till mer samordnad och likvärdig tillsyn	9
2.1.4 Hur tillsynsstrategin har varit ett stöd	9
2.1.5 Relevant och användbar	10
2.2 Uppföljning av fokusområden	10
2.2.1 Masshantering	10
2.2.2 Illegal avfallshantering	11
2.2.3 Återvinning av avfall så att det upphör att vara avfall	11
2.2.4 Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2	12
2.2.5 Inomhusmiljö och egenkontroll i förskola och skola	13
2.2.6 Inomhusmiljö i bostäder	13
2.2.7 Energihushållning	14
2.2.8 Växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar	15
2.2.9 Uppdaterade miljöbalkstillstånd	16
2.2.10 Invasiva främmande arter	17
2.2.11 Påverkan på naturvärden i grunda havsvikar	17
2.2.12 Påverkan på jordbrukslandskapet	18
2.2.13 Vattenuttag	19
2.2.14 Vattenanläggningar som utgör vandringshinder	19
2.3 Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet	20
2.4 Diskussion och slutsatser	21
3. UTVECKLING AV LÄNSSTYRELSESNAS TILLSYN OCH TILLSYNSVÄGLEDNING	22
3.1 Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet	22
3.1.1 Ökande behov och minskad nedlagd tid	25
3.1.2 Orsaker och konsekvenser av låg andel utförd tillsyn i förhållande till behov	27
3.2 Tillsyn inom respektive tillsynsområde	28

3.2.1	Tillsyn av områdesskydd	28
3.2.2	Tillsyn av vattenskyddsområden	30
3.2.3	Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	32
3.2.4	Tillsyn av dispenser och tillstånd inom områdesskydd	34
3.2.5	Tillsyn av skydd för djur- och växtarter	37
3.2.6	Tillsyn av övrig prövning naturskydd	39
3.2.7	Tillsyn av vattenverksamhet	41
3.2.8	Tillsyn av miljöfarlig verksamhet	44
3.2.9	Tillsyn av avfall och producentansvar	47
3.2.10	Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden	51
3.3	Länsstyrelsernas effektivisering och utveckling av tillsynen	53
3.4	Länsstyrelsernas uppföljning av kommunernas tillsyn	53
3.4.1	Resultat av uppföljning av kommunernas tillsyn	53
3.4.2	Uppföljning av överlåten tillsyn	54
3.5	Samverkan	55
3.6	Länsstyrelsernas arbete med tillsynsvägledning	55
3.7	Diskussion och slutsatser	55
4.	FÖRDJUPAD UPPFÖLJNING AV NIO LÄNSSTYRELSER	57
4.1	Planering och prioritering	58

Sammanfattning

Naturvårdsverket ska, enligt 3 kap. 21 § i miljötillsynsförordningen, årligen lämna en redovisning till regeringen om hur tillsynen kan utvecklas och förbättras. Detta är Naturvårdsverkets femtonde redovisning sedan uppdraget infördes i miljötillsynsförordningen.

Länsstyrelsernas tillsynsarbete präglas fortsatt av en växande obalans mellan identifierat tillsynsbehov och faktiskt genomförd tillsyn. Andelen utförd tillsyn har sjunkit från 59 % 2023 till 44 % 2025, samtidigt som det totala behovet nått rekordnivåer och fortsätter att öka. Länsstyrelserna anger i huvudsak resursbrist som skäl till utebliven och nedprioriterad tillsyn. Sammantaget innebär detta att länsstyrelserna i allt högre grad tvingas prioritera händelsestyrda och lagbundna uppgifter framför förebyggande och egeninitierad tillsyn, en utveckling som riskerar att öka tillsynsskulden, försvaga regelefterlevnaden över tid och öka risken för olaglig verksamhet.

Den samlade bedömningen är att länsstyrelsernas förmåga att klara sitt tillsynsuppdrag inte enbart kan mötas genom effektiviseringar, de strukturella resursbristerna som redovisas är alltför omfattande. För att säkerställa en långsiktigt robust, riskbaserad och effektiv tillsyn enligt miljöbalken krävs både fortsatta utvecklingsinsatser och att förutsättningarna för tillsynen stärks på flera håll, exempelvis genom reviderade avgiftssystem, riktade resurser och ökad digitalisering.

Av Naturvårdsverkets uppföljning går det att konstatera att den nationella tillsynsstrategin har ett visst genomslag i tillsynen och att tillsynsområden som tidigare haft mindre andel tillsyn i början av strategiperioden har fått ökat fokus och uppmärksammas allt eftersom strategiperioden pågått. Inom vissa områden har man uppmärksammat att antalet inspektioner ökat i relation till fokusområdets intention, bland annat inom avfall och invasiva arter.

Vid länsstyrelsernas uppföljning av kommunernas tillsyn har länsstyrelserna liksom tidigare år uppmärksammat brister i kommunernas behovsutredningar och tillsynsplaner. Flera nämner också bristande rutiner när det gäller risken för jäv, brister i delegationsordningar och andra styrdokument. Det är även vanligt med resurs- och kompetensbrist. Det är stor variation mellan flera kommuner i hur god kostnadstäckning de har för sin tillsyn och i vilken grad de har tillgång till juridisk kompetens. Flera kommuner beskriver att strandskyddstillsynen är särskilt eftersatt.

Arbetet med miljöbrottsämverkan är högt bland länen men kan skilja sig åt i utförandet. Många län har utvecklat aktiv samverkan med regelbundna träffar tillsammans med åklagare och polismyndigheten. Det finns även län som har en handläggare som enbart arbetar med miljöbrottsämverkan och åtalsanmälningar. En av länsstyrelserna anger att de inte har någon miljöbrottsämverkan för tillfället. Den aktuella länsstyrelsen kommer att se över bättre former för samverkan och om den kan ske tillsammans med övrig vägledning till kommunerna.

1. Naturvårdsverkets uppdrag

1.1 Inledning

Naturvårdsverket ska, enligt 3 kap. 21 § i miljötillsynsförordningen, senast den 15 april varje år lämna en redovisning av hur tillsynen enligt miljöbalken kan utvecklas och förbättras. Redovisningen ska tas fram i samverkan med övriga tillsynsvägledande myndigheter och ska omfatta de brister i tillsynen som Naturvårdsverket identifierat och en beskrivning av hur de kan åtgärdas.

Detta är Naturvårdsverkets femtonde redovisning sedan uppdraget infördes i miljötillsynsförordningen.

Som tidigare år redovisar vi en lägesbild när det gäller genomförandet av några av tillsynsaktiviteterna i den nationella strategin för miljöbalktillsyn (nationella tillsynsstrategin) och hur länsstyrelsernas tillsyn och tillsynsvägledning har utvecklats samt en sammanställning av nio länsstyrelsebesök som vi har gjort i syfte att fördjupa vår tillsynsuppföljning.

1.1 Metod och avgränsning

Denna redovisning innehåller utvalda uppgifter och sammanställningar som myndigheterna lämnat till Naturvårdsverket. För att tillsynsmyndigheterna i god tid ska få kännedom om kommande frågor som enkäten och excelfilen avseende 2025 år miljötillsyn innehöll skickades dem till tillsynsmyndigheterna för kännedom i mitten av december 2025. Frågorna har varit publicerade på Naturvårdsverkets webbplats under svarstiden.

1.1.1 Länsstyrelserna

Från länsstyrelserna har uppgifter om genomförd miljötillsyn hämtats från en enkät och en excelfil. Enkäten innehöll frågor om tillsynsvägledning, genomförd miljötillsyn 2025, uppgifter om deltagande och erfarenheter från den Nationella tillsynsstrategin 2022–2025 och fördjupande frågor om länsstyrelsernas hälsoskyddsarbete. I excelfilen lämnar länsstyrelserna uppgifter om genomförd tillsyn i förhållande till identifierade behov samt kommentarer vid större avvikelser. Under hösten 2025 träffade Naturvårdsverket dessutom nio länsstyrelser för fördjupning i de svar som länsstyrelserna lämnat vid tidigare uppföljningar.

1.1.2 Kommunerna

Från kommunerna har vi inhämtat uppgifter i en enkät om genomförd miljötillsyn 2025 och uppgifter om deltagande och erfarenheter från den Nationella tillsynsstrategin 2022–2025. Enkäten innehöll även frågor från Folkhälsomyndigheten om hälsoskyddsarbetet på kommunen samt frågor från Socialstyrelsen om yrkesmässig hygienisk verksamhet.

1.2 Svarsfrekvens

Samtliga länsstyrelser svarade på enkäten. När det gäller kommunala tillsynsmyndigheter uppgick svarsfrekvensen till 89 %. De sammanställningar som ingår i denna redovisning omfattar de svar som lämnats till Naturvårdsverket senast den 19 februari 2026. Eventuella svar som lämnats därefter kommer att ingå i de öppna data som publiceras på Naturvårdsverkets webbplats senare i år.

2. Uppföljning av den nationella tillsynsstrategin

Under 2025 fortsatte genomförandet av åtgärder och tillsynsaktiviteter i den nationella strategin för miljöbalktillsyn 2022–2025. Det har till exempel handlat om tillsynskampanjer, ny eller uppdaterad tillsynsvägledning samt webinarium.

Nedan ges en kort redovisning av hur tillsynsstrategin har mottagits av tillsynsmyndigheterna samt utfallet av de fokusområden i tillsynsstrategin som ingått i årets uppföljning. En slutrapport för hela strategiperioden kommer att tas fram och publiceras på Naturvårdsverkets webbplats våren 2026.

2.1 Allmänt om strategiperioden 2022–2025

2.1.1 Hänsyn till tillsynsstrategin

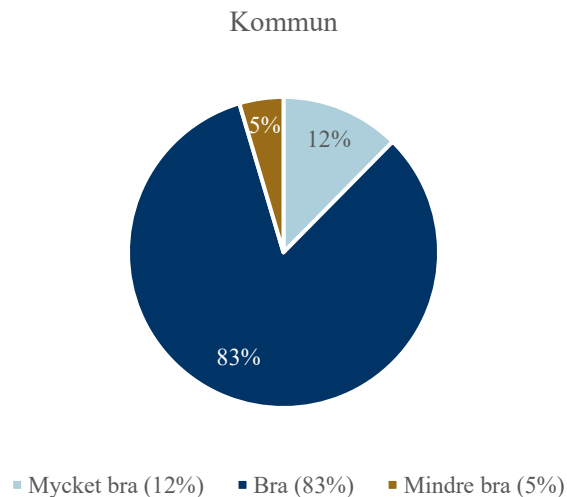
Enligt 1 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) ska det framgå hur tillsynsmyndighet har tagit hänsyn till den nationella tillsynsstrategin.

Tillsynsstrategin ska ses som ett av de underlag som tillsynsmyndigheten behöver för sin planering av tillsynen. Resultatet visar att tillsynsmyndigheterna har tagit hänsyn till tillsynsstrategin i sin planering, dock framgår det inte hur de har tagit hänsyn till den.

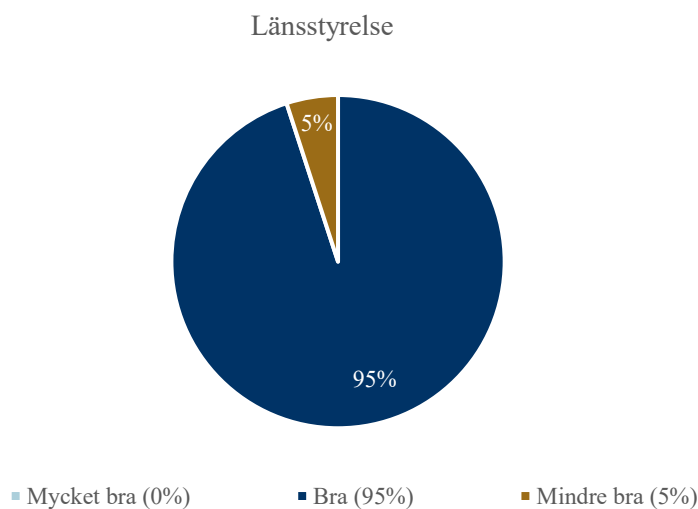
Av de kommunala tillsynsmyndigheterna har 88 % angett att de har tagit hänsyn till tillsynsstrategin. För länsstyrelserna är siffran 100 %.

2.1.2 Generellt helhetsintryck

En majoritet av tillsynsmyndigheterna har fått ett bra helhetsintryck av tillsynsstrategin.

Figur 1. Kommunernas helhetsintryck av tillsynsstrategin.

Figur 2. Länsstyrelsens helhetsintryck av tillsynsstrategin.

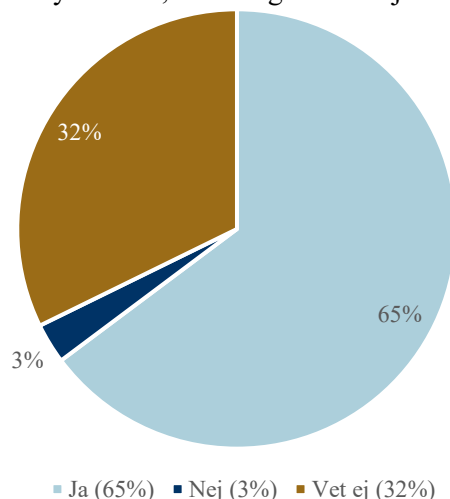
I fritextsvar har tillsynsmyndigheterna bland annat angett att tillsynsstrategin varit ett stöd, en hjälp med riktningen på tillsynen och bidragit med mycket bra information. De nationella tillsynskampanjerna har uppskattats och stärkt samordningen. De kommunala tillsynsmyndigheterna har angett att tillsynsstrategin inneburit att utbytet mellan kommuner blivit bättre.

Några tillsynsmyndigheter har angett att det har varit svårt att planera och beräkna resurser utifrån tillsynsstrategin. De anger också att de hade önskat mer framförhållning i genomförandet av fokusområdena samt att det funnits oklarheter

med avseende på uppföljningen. Tillsynsmyndigheterna har dock haft förståelse för att det funnits vissa brister då det varit den första tillsynsstrategin.

2.1.3 Bidragit till mer samordnad och likvärdig tillsyn

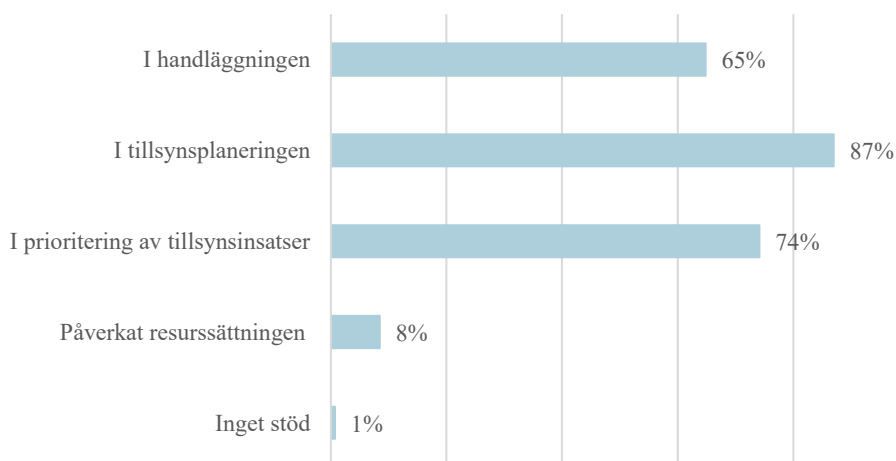
En fråga som tillsynsmyndigheterna fick svara på var om de har upplevt att tillsynsstrategin bidragit till en mer samordnad och likvärdig tillsyn. En majoritet av tillsynsmyndigheterna tycker det, dock anger en tredjedel att de inte vet.

Figur 3. Andelen tillsynsmyndigheterna som upplever att tillsynsstrategin bidragit till en mer samordnad och likvärdig tillsyn.

2.1.4 Hur tillsynsstrategin har varit ett stöd

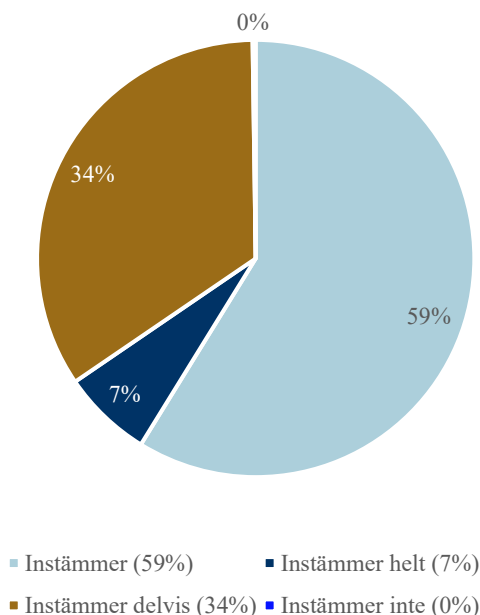
På frågan om på vilket sätt tillsynsstrategin varit ett stöd gick det att ange flera svar. De flesta tillsynsmyndigheterna har svarat att tillsynsstrategin har varit ett stöd i tillsynsplaneringen, i prioriteringen av tillsynsinsatser samt i handläggningen av ärenden.

Figur 4. Tillsynsmyndigheternas upplevelse av hur tillsynsstrategin varit ett stöd.

2.1.5 Relevant och användbar

På frågan om tillsynsstrategin är relevant och användbar framgår att tillsynsmyndigheterna överlag anser att tillsynsstrategin varit relevant och användbar.

Figur 5. Tillsynsmyndigheterna skattning av tillsynsstrategins relevans.

2.2 Uppföljning av fokusområden

2.2.1 Masshantering

Masshantering omfattar både hantering av massor som kan användas på den plats där de har uppstått eller som genereras i överskott. Massorna kan vara förorenade eller innebära ringa risk för påverkan på miljön. Det råder osäkerhet kring hur tillsynsmyndigheterna ska bedöma vad som är avfall eller inte och därmed om det är produkt- eller avfallslagstiftning som blir tillämplig. Fokusområdet syftar till en nationell samordning gällande hantering och provtagning av massor.

Naturvårdsverket ledde en tillsynskampanj under 2024 och 2025 om tillsyn av masshantering inom olika typer av verksamheter. Kampanjen fokuserade på kontroll av att hantering, lagring och behandling sker i överensstämmelse med meddelade försiktighetsmått/villkor samt övriga relevanta regelverk.

Mål

- Minst 75 verksamheter får tillsyn inom ramen för tillsynskampanjen.

Resultat

Under kampanjperioden har 118 kommunala tillsynsmyndigheter (54%) och 12 länsstyrelser (57%) genomfört tillsyn på 194 verksamheter med fokus på

masshantering vilket innebar att målet för fokusområdet uppnåddes. Under 2025 upptäcktes avvikelser i 54% av kontrollerna vilket innebär att tillsynsinsatser spelar en viktig roll.

2.2.2 Illegal avfallshantering

Effektiv tillsyn för att upptäcka illegal hantering av avfall har viktig roll för att bekämpa omfattande dumpning och felaktig hantering av avfall, till exempel att man transporterar avfall utan tillstånd eller hanterar avfall i strid med gällande lagstiftning. Fokusområdet innefattar nationella och gränsöverskridande avfallstransporter. Tillsynen över de gränsöverskridande transporterna har intensifierats på senare år och genom den har allt fler illegala avfallstransporter, både nationella och internationella, upptäckts. Mörkertalet är dock sannolikt mycket stort och det finns omfattande brister i lagefterlevnaden på området.

Mål

- De utifrån risk utvalda åkerierna ska ha erhållit tillsyn med fokus på avfallstransporter inom perioden 2023–2025.
- I samband med tillsyn på de utifrån risk utvalda avfallsanläggningarna ska även tillsyn på avfallstransporter genomföras inom perioden 2023–2025.
- 50 % av de kommunala tillsynsmyndigheterna har bedrivit uppsökande tillsyn för att hitta illegal avfallshantering inom perioden 2023–2025.

Resultat

Tillsynen på avfallsområdet med fokus med avfallstransporter rapporterades av 84 (38%) kommunala tillsynsmyndigheter under 2025. Vid dessa kontroller upptäcktes 195 transporter med brister, som bedömdes vara illegala.

Kommunerna uppger att de använde avfallsregistret i 70% tillsynstillfällen. Dessutom rapporterade 65 kommuner (30%) kommuner att de vid tillsynen av åkerier hade särskilt fokus på avfallstransporter.

Under 2025 genomförde 78 kommunala tillsynsmyndigheter (35%) uppsökande tillsyn för att upptäcka illegal avfallshantering. Totalt hade dessa planerat in 589 tillsynsinsatser. Samtidigt hade majoriteten av de kommunala tillsynsmyndigheterna, 65 procent, inte planerat någon uppsökande tillsyn under året.

2.2.3 Återvinning av avfall så att det upphör att vara avfall

I en cirkulär ekonomi ökar användningen av återvunnet material i produkter. Tillsynsmyndigheterna kan kontrollera att återvinningsanläggningar har gjort en bedömning av om det som hanterats i processen har upphört att vara avfall eller inte. Bedömningen är avgörande för att veta om man omfattas av kraven i avfalls- eller kemikalielagstiftningen, vilket är en förutsättning för att åstadkomma en ökad och säker materialåtervinning.

Mål

- Det är tydligt för den som hanterar, köper och säljer återvunnet material när avfall upphör att vara avfall och i stället klassas som en produkt. Det är avgörande för vilken lagstiftning som ska tillämpas.
- Verksamhetsutövaren ska känna till och uppfylla anteckningsskyldigheten om avfall som upphör att vara avfall.

Resultat

Vid uppföljning av 2025 års tillsyn uppgav 82% av de kommunala tillsynsmyndigheterna och 60% av länsstyrelserna att de kontrollerade verksamhetens anteckningsskyldighet i sin tillsyn. På frågan om man i tillsynen upplevt brister i anteckningsskyldigheten svarade ungefär 70% av kommunerna att de ofta eller ibland såg sådana brister. Motsvarande siffra från länsstyrelserna var 69%.

Sedan 2022 har andelen som kontrollerar anteckningsskyldigheten ökat från 64 % till 82 % år 2025. Ökningen beror troligen på att de kommunala tillsynsmyndigheterna har prioriterat detta fokusområde i sin tillsyn.

2.2.4 Tillsyn av prioriterade förorenade områden med riskklass 1 och 2

I Sverige finns minst 9 000 förorenade områden, både på land och i sediment, med potentiellt mycket stor eller stor risk för människors hälsa eller miljön, så kallade riskklass 1 och 2 objekt. För områden där det finns en ansvarig verksamhetsutövare har tillsynen en viktig roll att tillse att objekten utreds vidare och vid behov åtgärdas. Samtliga tillsynsmyndigheter med tillsynsansvar över områden i riskklass 1 och 2 behöver planera och genomföra denna tillsyn till exempel genom en handlingsplan.

Mål

- Tillsynsmyndigheten har till den 31 december 2025 ökat antalet objekt i riskklass 1 och 2 som har ett utrett ansvar.
- Tillsynsmyndigheten har under strategins period ställt krav på undersökning och/eller avhjälpande av objekt i riskklass 1 och 2.

Resultat

Hälften av de kommunala tillsynsmyndigheterna (49%) och 18 länsstyrelser (86%) anger att de har under 2022–2025 bedrivit tillsyn på prioriterade förorenade områden avseende objekt i riskklass 1 och 2. Tillsynen har utgått utifrån fastställda handlingsplaner eller andra motsvarande styrdokument.

Under åren 2022–2025 uppgav 85 kommunala tillsynsmyndigheter (39%) att de ställt krav på undersökningar och/eller avhjälpandeåtgärder. Sammanlagt har kommunerna tillsammans fattat 559 förelägganden. Under åren 2022–2025 har 86% av länsstyrelserna bedrivit tillsyn på prioriterade förorenade områden

avseende objekt i riskklass 1 och 2. Tillsammans har de fattat 232 förelägganden om undersökningar eller avhjälpandeåtgärder i samband med tillsynen.

Resultat indikerar att målen inom tillsynen har haft effekt. En stor andel tillsynsmyndigheter har arbetat med de prioriterade riskklasserna och ställt krav på åtgärder, vilket överensstämmer med målsättning för perioden. Dock varierar aktivitetsnivån mellan kommunerna vilket gör att måluppfyllelsen inte är fullständig.

2.2.5 Inomhusmiljö och egenkontroll i förskola och skola

Barns inomhusmiljöer har en stor betydelse för deras välbefinnande och hälsa. Utöver bostaden är förskolan och skolan platser där barn vistas en stor del av sin tid. Många förskolor och skolor har brister i inomhusmiljön, till exempel så förekommer ofta högre halter av damm i förskolan och skolan jämfört med andra arbetsmiljöer. Tillsynsvägledning om hälsoskydd i skolor och förskolor uppdaterades 2024.

Mål

- Tillsynsmyndigheterna har vid tillsyn kontrollerat efterlevnaden av de allmänna råden om städning i förskolor och skolor.
- Alla kommuner bedriver regelbunden tillsyn av förskolor och skolor, med ett intervall oftare än vart femte år.

Resultat

De kommunala tillsynsmyndigheter som svarat på enkäten uppger att det finns totalt 8052 anmälningspliktiga förskolor. Av dess har 82 % fått minst ett tillsynsbesök under perioden 2024–2025. Under 2024–2025 har tillsynen i förskolor främst fokuserat på hygien, smittskydd och städning. Dessa områden har varit återkommande i majoriteten av kommunerna. Utöver detta har vissa kommuner även granskat egenkontroll, ventilation, inomhusklimat, UV-skydd, kemikaliehantering och andra delar av miljön både inomhus och utomhus.

Tillsyn i lokaler för pedagogisk omsorg har genomförts av 53 kommunala tillsynsmyndigheter.

2.2.6 Inomhusmiljö i bostäder

Var femte person anger hälsorelaterade besvär till följd av inomhusmiljön. Problemen har inte minskat över tid och rapporteras oftare av boende i hyresrätter än av boende i småhus. Det finns socioekonomiska skillnader i hur vi bor vilket skapar ojämlikheter i inomhusmiljö och hälsa och dessa ojämlikheter minskar inte.

Mer än hälften av de kommunala tillsynsmyndigheterna utför ingen förebyggande bostadstillsyn och för dessa är bostadstillsynen endast styrd av klagomålsärenden. Förebyggande bostadstillsyn kan vara ett sätt att effektivisera tillsynen på området.

Mål

- God inomhusmiljö i bostäder. Fastighetsägarna bedriver egenkontroll och tillsynsmyndigheterna arbetar förebyggande och utövar en effektiv bostadstillsyn.
- Tillsynsmyndigheternas kunskap om förebyggande bostadstillsyn har ökat och fler kommuner arbetar metodiskt med förebyggande bostadstillsyn.

Resultat

Under perioden 2022–2025 har 130 kommunala tillsynsmyndigheter (59%) genomfört förebyggande bostadstillsyn.

Dessa har i huvudsak arbetat med uppsökande bostadsinspektioner, ofta i kombination med tillsyn av fastighetsägarnas egenkontroll. Vissa kommunala tillsynsmyndigheter har även genomfört övergripande kartläggningar eller informationsinsatser.

Under perioden var det 82 kommunala tillsynsmyndigheter som inte genomförde någon bostadstillsyn. Den främsta orsaken till att tillsyn uteblivit eller försenats uppges vara otillräcklig bemanning och hög personalomsättning. I många fall har andra tillsynsområden prioriterats, och händelsestyrt arbete samt att klagomålsärenden har tagit stor del av tillgänglig tid.

2.2.7 Energihushållning

Klimatfrågan är den största utmaningen vi står inför och hela samhället måste ställa om. Samtliga miljöfarliga verksamheter använder energi och alla måste bidra till en omfattande omställning av samhället.

Att bedriva tillsyn av energihushållning sker vanligtvis i flera steg. Ett första steg som många tillsynsmyndigheter har arbetat med är att visa på verktyg och sprida goda exempel. Nästa steg är att säkerställa att verksamheterna har tagit fram en energikartläggning samt få till stånd specifika åtgärder med stöd av de allmänna hänsynsreglerna. Vilka krav tillsynsmyndigheten kan ställa beror bland annat på om en verksamhet omfattas av lag (2014:266) om energikartläggning i stora företag (EKL) eller inte. Inom fokusområdet har Naturvårdsverket och Energimyndigheten gemensamt tagit fram tillsynsvägledningen “Energikartläggning och planer för energiåtgärder” som publicerades 2024.

Mål

Under strategiperioden

- har antalet verksamheter som kartlagt sin energianvändning och tagit fram planer för sin energihushållning ökat och
- har antalet verksamheter som påbörjat genomförandet av åtgärder enligt sina framtagna planer ökat.

Resultat

Hälften av länsstyrelserna och knappt hälften av de kommunala tillsynsmyndigheterna genomförde energitillsyn under 2025. Av dessa använde 60 % av de kommunala tillsynsmyndigheterna och 65% av länsstyrelserna den vägledning som tagits fram genom den nationella strategin.

Att myndigheterna förelägger verksamheter att ta fram en energikartläggning och/eller en energihushållningsplan sker relativt sällan. 21% av de kommunala tillsynsmyndigheterna men ingen av länsstyrelserna har använt sig av den möjligheten. Tillsammans beslutade kommunerna om att förelägga 43 verksamheter under 2025. De flesta av myndigheterna bedömer att verksamhetsutövaren arbetar ändamålsenligt för att uppnå kraven i lagstiftningen och att det därför inte är nödvändigt med föreläggande.

Endast två kommunala tillsynsmyndigheter och ingen av länsstyrelserna har förelagt verksamhetsutövare att genomföra åtgärder enligt plan. Den vanligaste orsaken till att inte förelägga är att verksamhetsutövaren bedöms vidta de åtgärder som är nödvändiga. Några tillsynsmyndigheter har uppgett att de inte förelade om energikartläggning 2025 eftersom många verksamheter redan hade gjort kartläggningar tidigare år eller arbetade frivilligt med energifrågor.

Under 2025 och 2026 var antalet kommunala tillsynsmyndigheter och länsstyrelser som genomfört energitillsyn av samma storleksordning. Antalet kommunala tillsynsmyndigheter som använt möjligheten att förelägga och totala antalet förelägganden om att ta fram en energikartläggning och/eller en energihushållningsplan minskade sedan 2025.

2.2.8 Växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar

Jordbruksmark innehåller stora mängder kväve och fosfor. När jorden rörs om vid odling frigörs dessa näringsämnen. Ett av de styrmedel som finns för att förhindra växtnäringsläckage är lagstiftning kring lagring och spridning av gödselmedel. En viktig följd av reglering är att följa upp att reglerna efterlevs och därigenom bidrar till minskat växtnäringsläckage.

Jordbruksverket genomförde ett nationellt tillsynsprojekt inom växtnäringsområdet under 2024. I samband med tillsynsprojekt under 2021 och 2024 tog Jordbruksverket fram checklistor för växtnäringsinsyn på hästgårdar respektive jordbruk.

Mål

- 35 % av tillsynsmyndigheterna har deltagit i det nationella tillsynsprojektet om Tillsyn i fält under 2025.

Resultat

De flesta kommunala tillsynsmyndigheter (82 %) svarar att de helt eller delvis väljer tillsynsobjekt inom jordbrukssektorn utifrån en riskbedömning. Vidare svarar 63 % av de kommunala tillsynsmyndigheterna, i de fall det är relevant, att de

prioriterar tillsyn på jordbruk och hästgårdar som ligger utmed vattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna inte uppnås.

Av de kommunala tillsynsmyndigheter som utfört tillsyn av växtnäringsläckage från jordbruk och hästgårdar användes de nationellt framtagna checklistorna för växtnärings tillsyn på hästgårdar helt eller delvis av 66 %.

Samma frågor ställdes när 2024 års tillsyn följdes upp. Årets resultat visar att något färre kommunala tillsynsmyndigheter använde sig av de nationellt framtagna checklistorna i samband med tillsynen jämfört med 2024.

I tillsynskampanjen Tillsyn i fält deltog 79 kommunala tillsynsmyndigheter vilket gör att målet om att 35 % skulle delta inte kunde uppnås.

2.2.9 Uppdaterade miljöbalkstillstånd

Föråldrade tillstånd medför i många fall ett lägre miljöskydd och orättvisa konkurrensvillkor. Inte sällan medför också äldre tillstånd svårigheter vid tillsynen, bland annat på grund av att många förändringar av verksamheten kan ha skett genom åren. Moderna tillstånd reglerar ofta fler frågor och innebär ofta mer långtgående begränsningar. Senare tillstånd har också grundats på ett mer aktuellt underlag om hur verksamheten påverkar miljön. En annan skillnad är att det under senare år skett en övergång från användningen av riktvärden till begränsningsvärden i tillståndens villkor.

Fokusområdet syftar till att lyfta fram denna del av tillsynsuppdraget till ett regelbundet inslag i tillsynen och att underlätta för tillsynsmyndigheterna att bedöma behovet av uppdaterade villkor.

Mål

- Senast under 2025 har samtliga tillsynsmyndigheter genomfört en kartläggning av miljöfarliga tillsynsobjekt som omfattas av tillstånd som har meddelats med stöd av miljöbalken och miljöskyddslagen samt omfattningen av ändringar sedan tillstånd gavs.

Resultat

Under perioden 2022–2025 uppger 164 kommunala tillsynsmyndigheter att de övertagit tillsyn av tillståndspliktig verksamhet. Av dessa har 57 (35%) kartlagt vilka A- och B verksamheter där det finns skäl att anta att villkoren inte är tillräckliga. Antal kommunala tillsynsmyndigheter som delvis gjort kartläggningen uppgår till 49 (29%). Under samma period har 11 länsstyrelser (52 %) kartlagt vilka A- och B-verksamheter som det finns skäl att anta att villkoren inte är tillräckliga. Två länsstyrelser (10%) har uppgett att de inte gjort någon kartläggning.

Av kartläggningen framgår att tillsynsmyndigheterna bedömer att verksamhetsutövaren i stor utsträckning redan har tillräckliga villkor eller att tillsynsmyndigheten har en dialog med en eller flera verksamhetsutövare om deras villkor. Av de kommunala tillsynsmyndigheterna är det 46 (28 %) som uppgett att de identifierat verksamheter som inte har tillräckliga villkor och som behöver

omprövas. Motsvarande siffra för länsstyrelserna är 11 länsstyrelser (50%). Flera tillsynsmyndigheter har rapporterat att kartläggningen och arbetet med eventuellt efterföljande åtgärder inte avslutas i och med att strategiperioden upphör utan kommer pågå flera år framöver.

2.2.10 Invasiva främmande arter

Invasiva främmande arter (IAS) på land och i vatten tränger ut annan biologisk mångfald och är ett stort problem för samhället. Arbetet med IAS är under uppbyggnad och nationellt perspektiv är viktigt för att lagstiftningen ska få genomslag och för att bekämpningsåtgärder ska leda till minskad spridning i landet. Tillsyn som bedrivs ändamålsenligt i inriktning och metodik kan bidra till att höja medvetandenivån och få fram praxis.

Mål

- Minst 60 % av den totala tiden för tillsyn av IAS ska vara planerad under 2022–2025. Exempel: Av 100 timmar tillsyn totalt ska minst 60 timmar vara planerad tillsyn.

Resultat

Under 2025 arbetade länsstyrelserna sammanlagt 6370 timmar med tillsyn av IAS. Variationen är stor mellan länsstyrelserna. Länsstyrelsen i Halland län arbetade 1760 timmar och Länsstyrelsen i Örebro redovisade ingen arbetad timme. Av genomförd tid var 62% planerad. Det innebär att målet enligt ovan är uppnått sett till alla länsstyrelser sammanlagt. Under 2025 startade länsstyrelserna totalt 293 ärenden.

2.2.11 Påverkan på naturvärden i grunda havsvikar

Grunda havsvikar är betydelsefulla för biologisk mångfald. Längs hela vår kust har grunda havsvikar exploaterats och fortsätter påverkas av exploatering, fritidsboende och båtliv. Tillsyn av anläggningar och åtgärder som påverkar strandmiljöer och botten kan bidra till att strukturer och livsmiljöer inte minskar samt återställs vid överträdelser.

Mål

- Minst 30 % av nekade dispenser i/vid exponeringsskyddade grunda vikar har följts upp genom tillsyn under perioden 2022-2025.
- Minst 10 % av givna dispenser i/vid exponeringsskyddade grunda vikar har följts upp genom tillsyn under perioden 2022-2025.
- Planerad riskbaserad tillsyn bedrivs längs hela kusten i grunda exponeringsskyddade havsvikar.

Resultat

Totalt 33 kommunala tillsynsmyndigheter och 12 länsstyrelser rapporterade tillsynsansvar för grunda havsvikar. Under året utförde de kommunala tillsynsmyndigheterna 49 besök och länsstyrelserna 28. Den planerade tillsynen

ledde till nio förelägganden om återställande från kommunerna och två från länsstyrelserna.

Vidare rapporterade 11 kommunala tillsynsmyndigheter (33%) och 7 länsstyrelser (58%) att de under 2025 hade fattat beslut eller följt upp tidigare beslut om strandskyddsdispenser i grunda vikar. Kommunala tillsynsmyndigheter beviljade sammanlagt 135 strandskyddsdispenser och avslog 12 ansökningar. Utöver detta hanterade tre kommuner ett tjugotal uppföljningar av tidigare dispenser. Länsstyrelserna beviljade 16 dispenser och fyra länsstyrelser avslog sammanlagt 12 ansökningar. Uppföljning genomfördes i 20 fall där dispens beviljats och i 12 fall där avslag givits.

Kommunala tillsynsmyndigheter genomförde under 2023-2024 planerad tillsyn av 232 grunda havsvikar och länsstyrelserna 72, att jämföra med 49 respektive 28 under 2025.

Eftersom det finns mer än 80 kustkommuner i landet saknas det troligen uppgifter från flera kommuner. Detta kan bero på att ansvaret för denna tillsyn ligger på en annan kommunal nämnd än den som svarat på enkäten.

2.2.12 Påverkan på jordbrukslandskapet

Livsmiljöer och spridningsvägar för biologisk mångfald i jordbrukslandskapet har försvunnit och fortsätter försvinna i snabb takt över hela landet. Minskade populationer av arter, t ex. vilda pollinatörer, är en av samhällets stora utmaningar att hantera. Småbiotoper som stenmurar, diken och åkerholmar är viktiga livsmiljöer och spridningsvägar för många arter i odlingslandskapet. Tillsyn över det generella biotopskyddet, reglerna i 12 kap. miljöbalken, fridlysningsfrågor och regelverk avseende markavvattning kan bidra till att minska förlusten av strukturer och miljöer viktiga för den gröna infrastrukturen.

Mål

- Minst 10 % av tiden för prövning av det generella biotopskyddet ska utgöras av tillsyn 2022–2025. Exempel: om länsstyrelsen lägger ner 1000 timmar på prövning ska minst 100 timmar läggas på tillsyn.
- Minst 50 % av den totala tiden för tillsyn av det generella biotopskyddet (prövade dispenser) enligt ovan ska vara planerad 2022–2025. Exempel: Av de 100 timmar tillsyn i exemplet ovan ska minst 50 timmar vara planerad tillsyn.
- Minst 75 % av nekade dispenser enligt Jordbruksverkets föreskrifter följs upp under perioden 2022–2025.

Resultat

Under perioden 2022–2025 har länsstyrelserna lagt ned 23 % av tiden för prövning av det generella biotopskyddet på tillsyn. Under samma period var andelen planerad tillsyn knappt 4 %.

Samtliga nekade dispenser enligt Jordbruksverkets föreskrifter följdes upp under samma period.

Aktiviteternas mål uppnås i samtliga delar förutom när det avser andelen planerad tillsyn inom biotopskyddstillsyn.

2.2.13 Vattenuttag

Åren 2016 till 2018 uppstod problem med vattentillgång i olika delar av landet, vilket också väntas bli ett vanligare problem i ett varmare klimat. I samband med detta har behovet av bättre kunskap om landets vattenuttag och vattenutsläpp aktualiserats.

Tillsynen av vattenuttag har länge varit nedprioriterad på länsstyrelserna och därför finns det bristande kunskap om tillsynsobjekten och lite praktisk erfarenhet om hur tillsynen bäst bedrivs. Det finns ett mycket stort antal vattenuttag som har olika rättslig reglering i grunden. Att kunna göra relevanta prioriteringar är därför viktigt för att tillsynsverksamheten ska kunna bedrivas på ett samhällsekonomiskt rationellt sätt.

Mål

- Ökad förmåga att bedöma behovet av tillsyn av olika typer av vattenuttag.
- Ökad förmåga att planera och genomföra tillsyn av olika typer av vattenuttag.
- Att rättstillämpningen inom området blir mer enhetlig och likvärdig över landet.

Resultat

Under 2025 var det 11 länsstyrelser som sammanlagt kontrollerade 73 vattenuttag. Länsstyrelsen i Östergötland län svarade för merparten av kontrollerna.

Länsstyrelserna uppger att kontrollerna av vattenuttag uteslutande har varit händelsestyrd tillsyn på grund av att området inte kunnat prioriterats tillräckligt.

Trots att tillsynen varit begränsad under 2025 har ett antal typer av vattenuttag hanterats inom ramen för inkomna ärenden, rapporteringar och anmälningar och främst berört grundvattenuttag, ytvattenuttag, bevattning inom lantbruk och dricksvattenproduktion. Tillståndsgivna vattenuttag och anmälningsärenden har haft hög prioritet.

Totalt under strategiperioden 2022–2025 har 782 kontroller av vattenuttag genomförts. Miljösamverkan Sverige har tagit fram ett handläggarstöd till stöd för tillsynsmyndigheternas tillsyn. Handläggarstödet stödjer tillsynsmyndigheterna med bättre förutsättningar för att planera och genomföra tillsyn.

2.2.14 Vattenanläggningar som utgör vandringshinder

Bristande konnektivitet, det vill säga fria vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande organismer, är ett problem i många vattendrag. Den bristande konnektiviteten kan bland annat bero på olika typer av dammanläggningar eller vägtrummor.

Det finns många dammanläggningar som inte omfattas av Nationella planen för moderna miljövillkor (NAP). Genom att utföra tillsynsinsatser på andra

vattenanläggningar som påverkar konnektiviteten i det vattendrag/sjöar som omfattas av en prövningsgrupp i NAP kan miljönyttan av omprövningarna enligt NAP öka.

Mål

- Respektive tillsynsmyndighet har utifrån befintligt underlag prioriterat de viktigaste vandringshindren att genomföra tillsyn på.
- Respektive tillsynsmyndighet har utfört tillsyn på några av de viktigaste vandringshindren enligt ovan.

Resultat

Under 2025 genomförde 13 av länsstyrelserna tillsyn över sammanlagt 157 vandringshinder. Flera av de länsstyrelser som inte genomförde någon tillsyn under 2025 har gjort det tidigare under strategiperioden.

Exempel på typer av vandringshinder som prioriterats för tillsyn är mindre dämmen, vägtrummor, vandringshinder i fiskförande vattendrag.

2.3 Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet

Dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass med okänd eller otillfredsställande dammsäkerhet utgör en potentiell risk för människors hälsa och miljön. Det är angeläget att dammars säkerhetsstatus är känd och dokumenterad. Därför är det viktigt att verksamhetsutövarnas bedriver egenkontroll, upprättar åtgärdsplaner samt vidtar nödvändiga åtgärder. Verksamhetsutövarna ska även upprätta och arbeta efter ett säkerhetsledningssystem. Det är även viktigt att länsstyrelser utövar en effektiv tillsyn gällande dessa anläggningar.

Mål

- För alla dammanläggningar med dammar i dammsäkerhetsklass har säkerhetsstatusen bedömts och dokumenterats, och åtgärdsplaner finns (slutet 2025).

Resultat

Mellan 2022 till 2025 har länsstyrelserna identifierat 85 dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet. Av dessa har tillsyn bedrivits på 82 anläggningar. Verksamhetsutövarna har bedömt och dokumenterat säkerhetsstatusen för 68 av dessa. För 72 anläggningar har verksamhetsutövarna tagit fram en planering för hur säkerheten ska förbättras. Länsstyrelserna har bedömt att säkerhetsstatus och åtgärdsplan är tillräckligt dokumenterade för 68 av anläggningarna.

En stor del av de identifierade anläggningarna har under strategiperioden kommit långt i arbetet med att stärka dammsäkerheten. Men fortfarande finns det

identifierade anläggningar som inte har bedömt och dokumenterat säkerhetsstatusen eller som saknar en åtgärdsplan.

2.4 Diskussion och slutsatser

Det är svårt att dra direkta slutsatser i de fall fokusområdenas mål har uppfyllts under den första strategiperioden. Många mål är kvalitativa eller består av olika processer och är därmed svåra att jämföra med över tid.

Av uppföljningen går det att konstatera att nationella tillsynsstrategin har ett visst genomslag i tillsynen och att tillsynsområden som tidigare haft mindre andel tillsyn i början av strategiperioden har fått ökat fokus och uppmärksammas allt eftersom strategiperioden pågått. Inom vissa områden har man uppmärksammat att antalet inspektioner ökat i relation till fokusområdets intention, bland annat inom avfall och Invasiva arter. Myndigheterna lyfter att strategin gett tydlig inriktning och att de nationella tillsynskampanjerna stärkt samordningen.

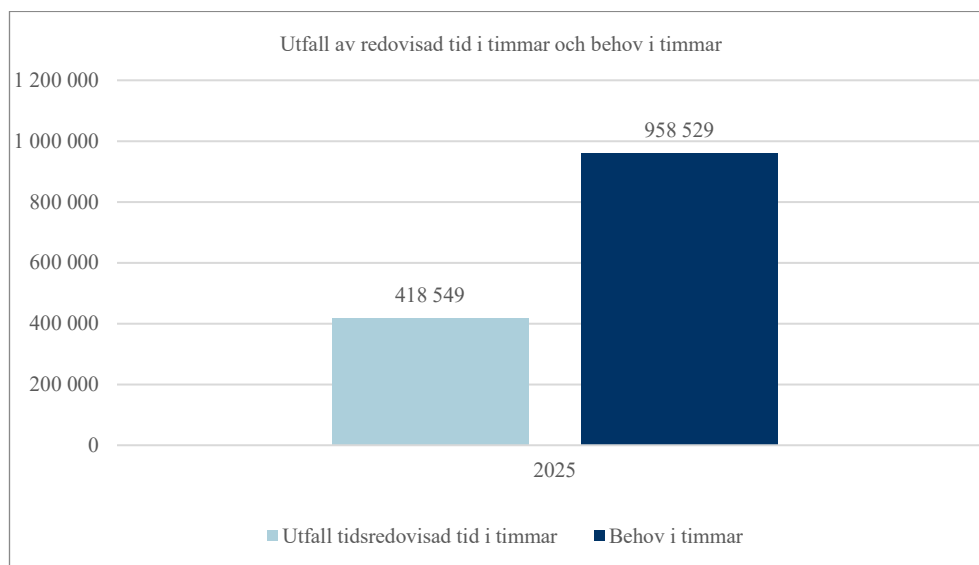
3. Utveckling av länsstyrelsernas tillsyn och tillsynsvägledning

Enligt 2025-års regleringsbrev till länsstyrelserna framgår att länsstyrelserna ska effektivisera myndigheternas tillsynsvägledning och tillsyn enligt miljöbalken. Insatserna ska leda till en effektiv och ändamålsenlig tillsyn, inklusive en effektiv hantering av verksamhetsutövarnas anmälningar om ändringar av miljöfarlig verksamhet.

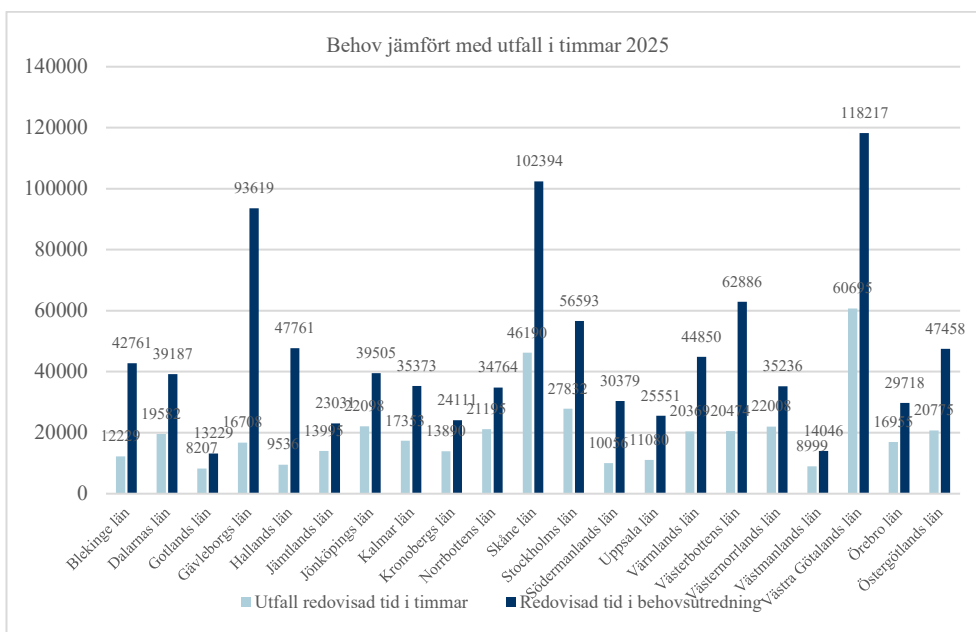
3.1 Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet

Länsstyrelsen har genom Miljösamverkan Sverige tagit fram en gemensam modell för sina behovsutredningar. Syftet med modellen är att möjliggöra jämförelser mellan länsstyrelserna, att så få individuella bedömningar som möjligt ska behövas samt vara så lika som möjligt för alla verksamhetsområden. Resultatet redovisas för utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse och tillsynsområde.

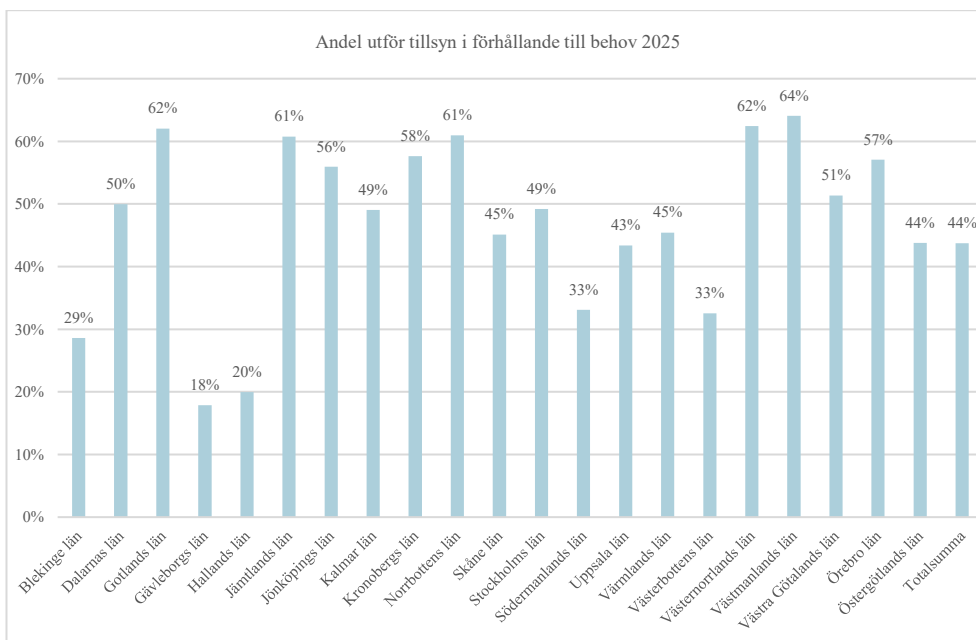
På nationell nivå uppgår den sammanlagda andelen utförd tillsyn till 44 % år 2025 (54 % år 2024 och 59 % år 2023), vilket innebär att drygt hälften av det bedömda behovet inte har kunnat mötas. Total andel utförd tillsyn varierar från 18 % till 64 % mellan länsstyrelserna med en median på 49 %.

Figur 6. Totalt behov i timmar och total tidsredovisad i timmar 2025

Figur 7. Länsstyrelsernas redovisade totala tillsynsbehov i timmar jämfört med tidsredovisad tid i timmar.

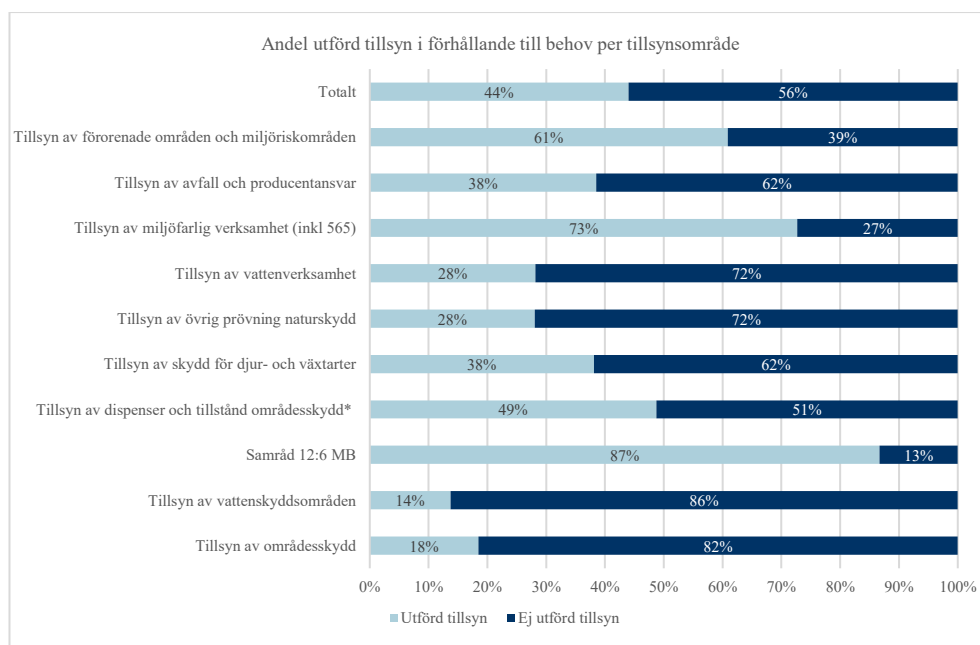

Figur 8. Länsstyrelsernas redovisade totala andel utförd tillsyn i förhållande till behovet.

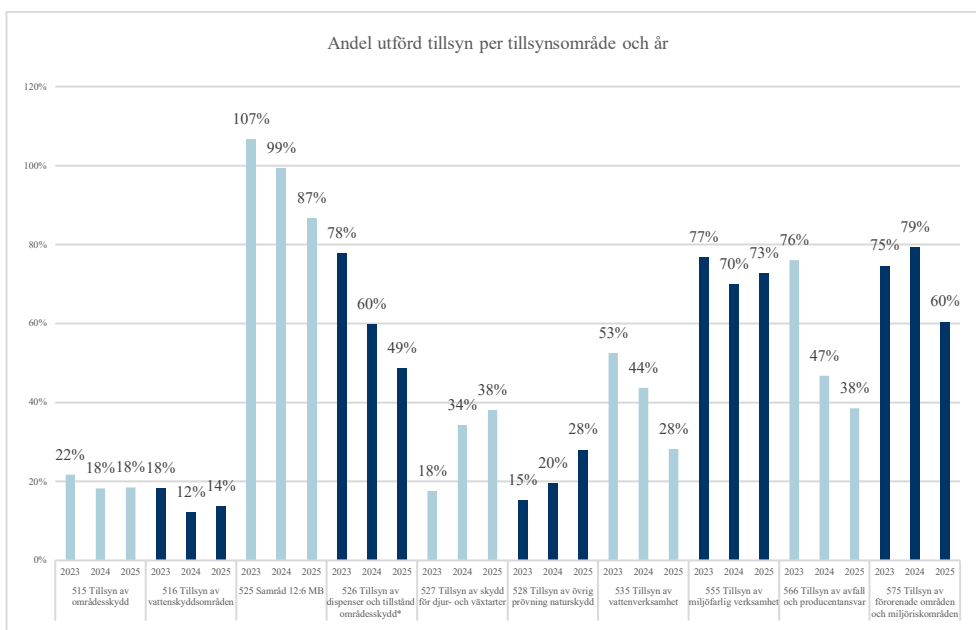
Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet varierar fortfarande tydligt mellan tillsynsområdena. Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken uppvisar fortsatt hög måluppfyllelse med 87 %, följt av tillsyn av förorenade områden (79 %) och tillsyn av miljöfarlig verksamhet (73 %). Lägst andelar återfinns inom tillsyn av vattenskyddsområden (14 %) och tillsyn av områdesskydd (18 %), vilket innebär att dessa områden endast i begränsad utsträckning når upp till de behov som länsstyrelserna själva identifierat.

Utvecklingen över tid visar att flera av de största och mest resurskrävande tillsynsområdena har minskat i andel utförd tillsyn jämfört med 2023–2024. Exempelvis ligger tillsynen av vattenverksamhet kvar på relativt låg nivå (28 % år 2025), trots att behovet är mycket omfattande och ökande över tid. Även tillsynen av miljöfarlig verksamhet sjunker i andel jämfört med 2024, även om den fortfarande är ett av områdena med relativt hög måluppfyllelse. De största behoven 2025 återfinns inom vattenverksamhet (403 701 timmar) och miljöfarlig verksamhet (113 800 timmar), medan utfallet är betydligt lägre, 28 % respektive 73 %, vilket skapar en växande tillsynsskuld inom dessa områden.

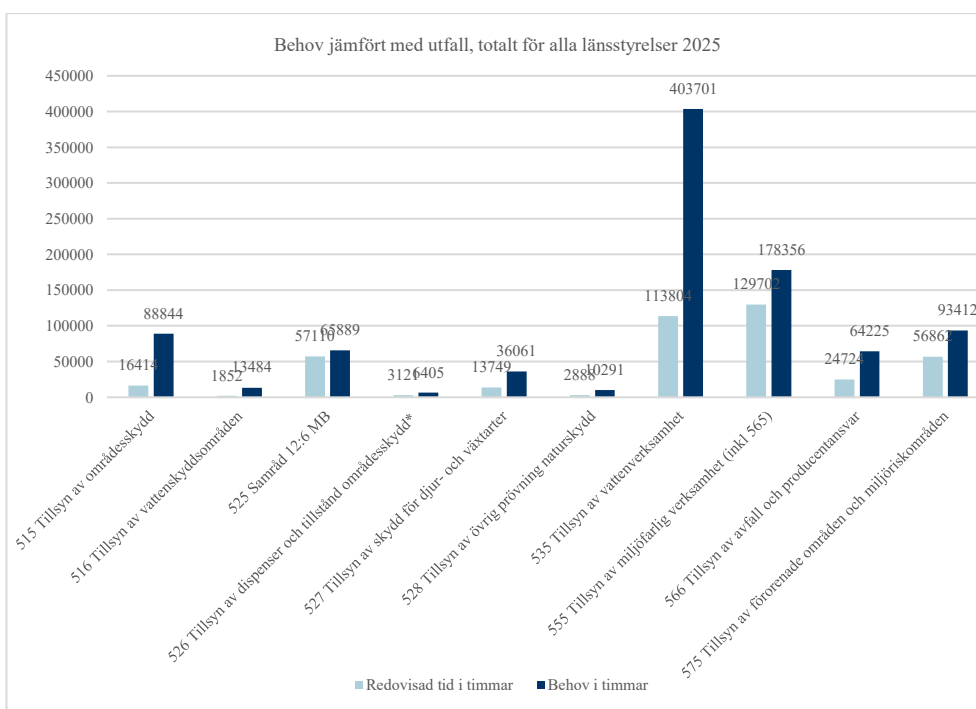
Skillnaderna mellan tillsynsområden kan och stor del förklaras av finansieringsmodellen. Tillsynsområden som finansieras genom tydliga avgiftsmodeller eller statliga medel, såsom förorenade områden och miljöfarlig verksamhet, uppvisar högre andelar utförd tillsyn. Sammantaget visar resultaten för 2025 att gapet mellan behov och utförd tillsyn består och i flera fall ökar, vilket ställer ökade krav på prioriteringar, effektivisering och utveckling av arbetsmetoder inom länsstyrelsernas tillsynsarbete.

Figur 9. Andel utförd tillsyn i förhållande till behov per tillsynsområde, redovisas i ljusblå färg.

Figur 10. Andel utförd tillsyn per tillsynsområde och år.

Figur 11. Totalt tillsynsbehov i timmar jämfört med utfallet av redovisade timmar per tillsynsområde.

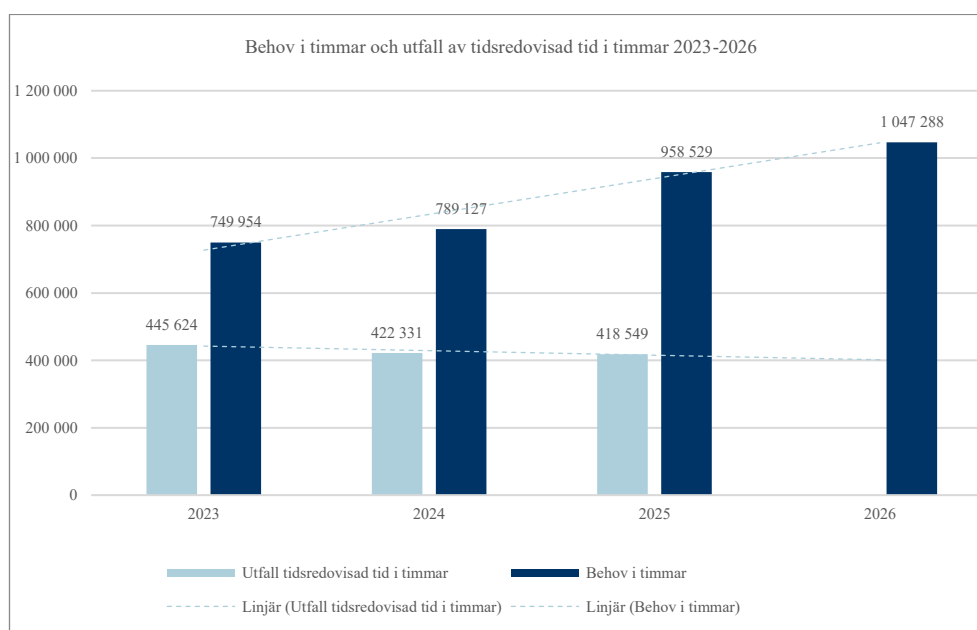
3.1.1 Ökande behov och minskad nedlagd tid

Behovet av tillsyn fortsätter att öka markant samtidigt som den faktiskt nedlagda tiden på tillsyn minskar. Diagrammet över utvecklingen 2023–2026 visar en tydlig divergens, medan det totala behovet ökar från 750 000 timmar 2023 till över 950 000 timmar 2025, minskar utfallet under samma period från 445 624 timmar till 418 549 timmar. Detta innebär att gapet mellan behov och utförd tillsyn växer varje

år, trots att länsstyrelserna arbetar mer systematiskt med prioritering och effektivisering. Den ökande skillnaden innebär att en växande del av behovet inte kan mötas med nuvarande resurser.

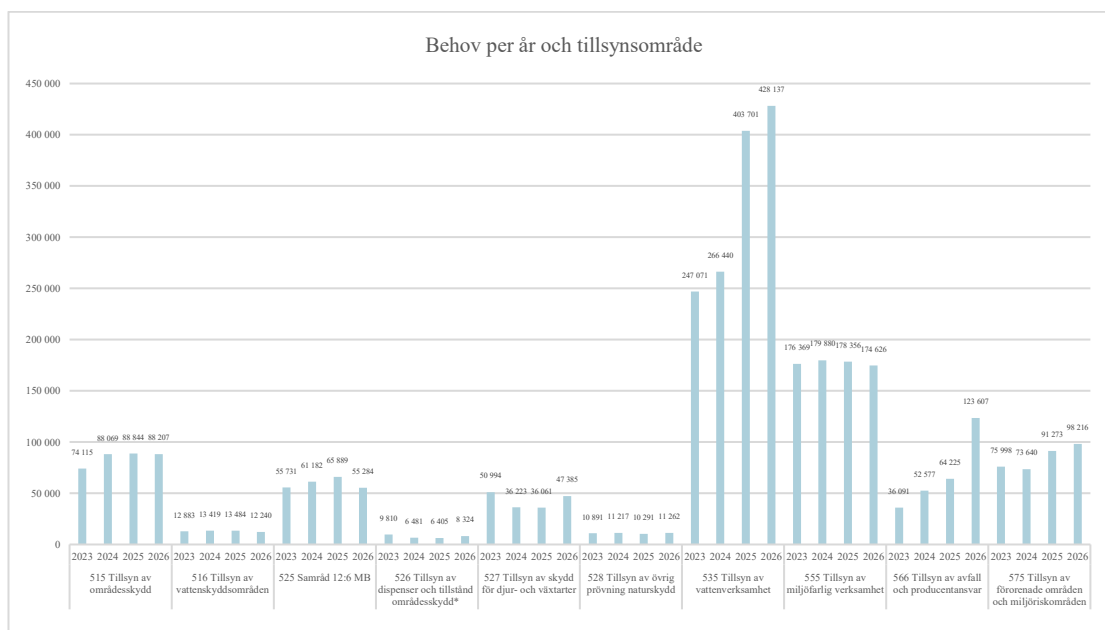
Behovsökningen är bred men särskilt framträdande inom tillsyn av vattenverksamhet, som är det största tillsynsområdet i hela länsstyrelseorganisationen. Här ökar behovet kraftigt bland annat på grund av målsättningen om att samtliga vägtrummor ska tillsynas fram till och med 2027, vilket beräknas ta cirka åtta timmar per trumma. Detta gör att behovet inom området når upp mot 400 000 timmar per år, vilket motsvarar över 40 % av det totala tillsynsbehovet för samtliga tillsynsområden och är vida högre än de resurser som i dag kan avsättas.

När behoven stiger samtidigt som utfallet minskar innebär det att tillsynsskulden ökar i nästan samtliga tillsynsområden. Denna utveckling understryker vikten av att antingen förstärka resurserna eller fortsätta utveckla arbetssätt, prioriteringsmodeller och samordning för att på ett mer effektivt sätt möta de ökande behoven av tillsyn.

Figur 12. Tillsynsbehov i timmar jämfört med utfallet av redovisade timmar 2023-2026¹.

¹ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 13. Behov 2023-2026² per tillsynsområde.

3.1.2 Orsaker och konsekvenser av låg andel utförd tillsyn i förhållande till behov

Länsstyrelsernas samlade svar visar att den främsta orsaken till den låga andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet fortsatt är resursbrist, både i form av otillräckliga ekonomiska medel och begränsad personalstyrka. Återkommande vakanser, hög personalomsättning och svårigheter att rekrytera erfarna handläggare nämns av ett stort antal län. Därtill fortsätter händelsestyrda arbetstoppar, exempelvis omfattande provningsärenden i samband med den gröna omställningen, PFAS-relaterade uppdrag, stora samrådsärenden samt ökade volymer av klagomål, att tränga undan den egeninitierade tillsynen. Många län lyfter också att det identifierade behovet av tillsyn ökar snabbare än tillgängliga resurser, särskilt inom områden där antalet tillsynsobjekt ökar (t.ex. vägtrummor, vattenanläggningar, bryggor och reservat), vilket gör att tillsynsbehovet blir orealistiskt trots effektiviseringar.

Konsekvenserna av den minskade tiden för tillsyn är breda och märks både i miljön, hos verksamhetsutövare och i myndigheternas egen förmåga att till återkommande tillsyn. Flera län beskriver ökad risk för överträdelser och bristande efterlevnad, eftersom både uppföljning av tillstånd och egeninitierad tillsyn nedprioriteras. Detta leder till att potentiella miljöskador, exempelvis påverkan på vattentäkter, skyddade områden, artskydd, invasiva arter och förorenade områden, förblir oupptäckta under längre tid. Många län lyfter även att brist på tillsyn bidrar till sämre konkurrensneutralitet, eftersom oseriösa aktörer riskerar att gå under radarn. Samtidigt växer ärendebalanserna inom händelsestyrd tillsyn, vilket

² Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

förlänger handläggningstider och minskar möjligheten till att arbeta förebyggande. I flera fall beskriver länsstyrelserna att den ökade arbetsbelastningen leder till stress, kvalitetsförluster och minskad förmåga att ge service och vägledning till verksamhetsutövare och kommuner.

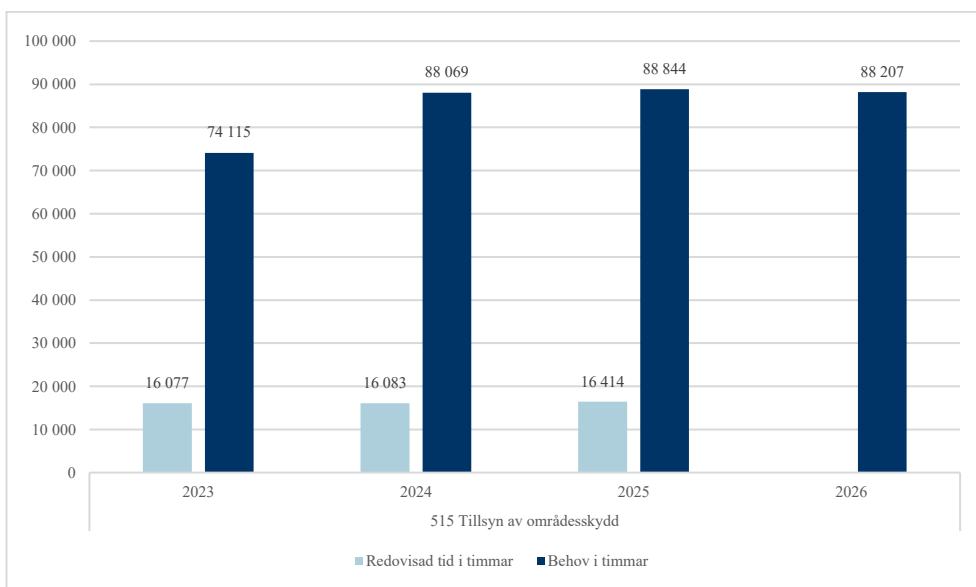
Sammantaget visar svaren att de strukturella obalanserna mellan behov och resurser fortsätter att öka. En växande del av tillsynen består av akuta eller lagstyrda uppgifter som inte går att skjuta upp, vilket gör att egeninitierad och förebyggande tillsyn systematiskt får stå tillbaka. Detta skapar en tillsynsskuld som riskerar att förstärkas ytterligare över tid, eftersom utebliven tillsyn ofta leder till mer komplexa ärenden när de väl når myndigheten. Flera län uttrycker oro för att detta på sikt påverkar rättssäkerheten, regel efterlevnaden och tilliten till tillsynsmyndigheterna, särskilt inom de områden där brister kan få stora miljömässiga konsekvenser eller där tillsynen redan i dag är mycket begränsad.

3.2 Tillsyn inom respektive tillsynsområde

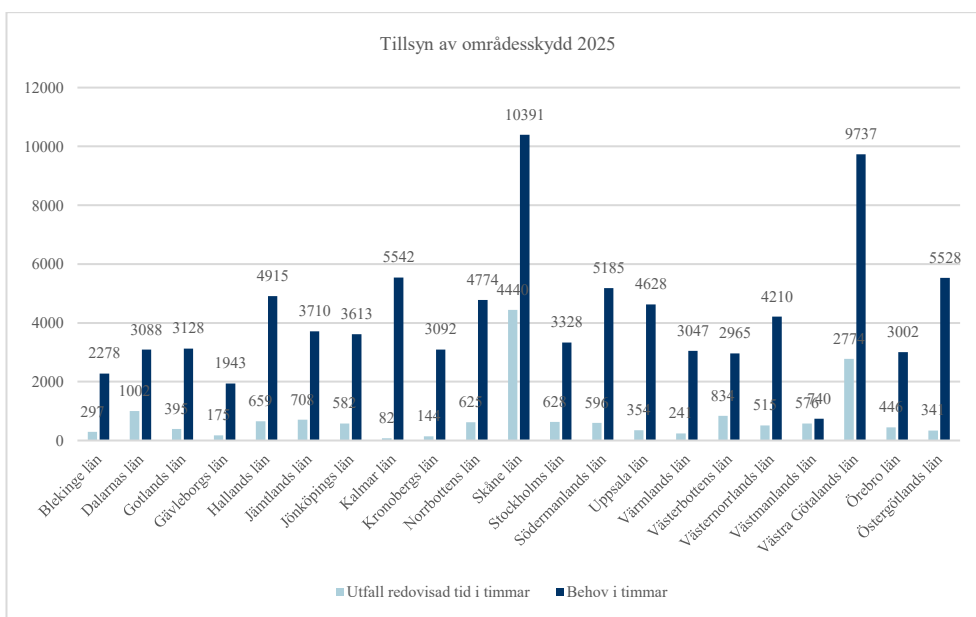
3.2.1 Tillsyn av områdesskydd

Tillsyn av områdesskydd innefattar kontroller i nationalparker, naturreservat, Natura 2000-områden, växt- och djurskyddsområden och av strandskydd, biotopskydd, landskapsbildskydd samt naturminnen. Tillsynen över områdesskydd innebär att se till att bestämmelser och beslutade föreskrifter efterlevs. Arbetet innebär bland annat att kontrollera tips om eller iakttagelser av överträdelser av föreskrifter. Tillsynen kan också vara förebyggande genom upplysning om till exempel tillstånds- och dispensplikt till verksamhetsutövare.

Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet uppgår 2025 till 18 %, vilket är oförändrat jämfört med föregående år och fortsatt mycket lågt. Samtidigt ökar behovet av tillsyn inom områdesskydd, från cirka 74 000 timmar 2023 till över 88 000 timmar 2025, medan den faktiskt nedlagda tiden legat stabilt runt 16 000 timmar per år. Variationerna mellan län är stora, från 1 % till 78 %, men andelarna speglar också att behovsutredningen ger mycket olika timunderlag mellan län. Län med stora arealer skyddad natur får höga tillsynsbehov enligt modellen för behovsutredningar som är svåra att möta.

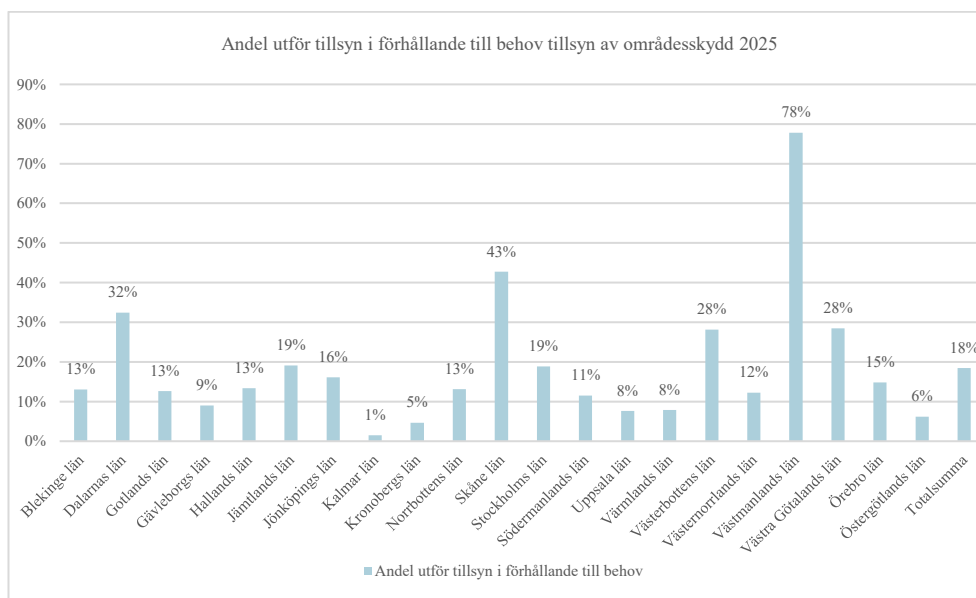

Figur 14. Behov i timmar 2023-2026³ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet områdesskydd.

Figur 15. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av områdesskydd.

³ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 16. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av områdesskydd.

Länsstyrelserna anger att den låga måluppfyllelsen främst beror på resursbrist, vakanser och hög arbetsbelastning inom prövningar, samråd och händelsestyrda ärenden. Flera län beskriver att behovsutredningen genererar systematiskt höga timunderlag på grund av många reservat, stora avstånd eller tillsynsobjekt som är svåra att nå, vilket gör att behoven som presenteras i behovsutredningen inte är realistiska att uppnå. Dessutom genomförs viss tillsyn av naturförvaltningen men tidsredovisas inte på rätt tidsredovisningskod, vilket innebär att utförd tillsyn inte alltid syns i statistiken.

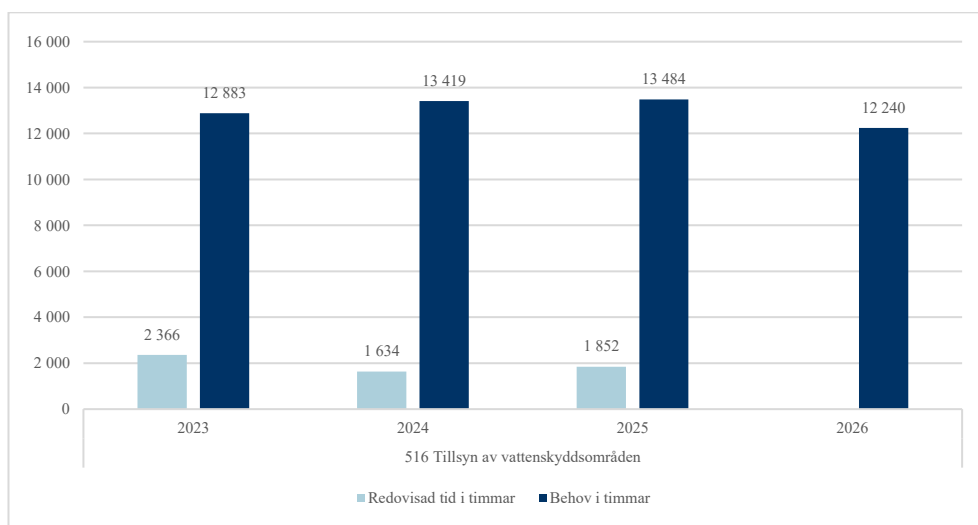
Den begränsade tillsynen innebär att överträdelser riskerar att inte upptäckas eller följas upp, vilket kan leda till skador på naturvärden och minskad efterlevnad av regler för skyddade områden. Länsstyrelserna beskriver också en växande tillsynsskuld, där ärenden blir svårare och mer tidskrävande när de hanteras sent och där förebyggande tillsyn successivt trängs undan.

3.2.2 Tillsyn av vattenskyddsområden

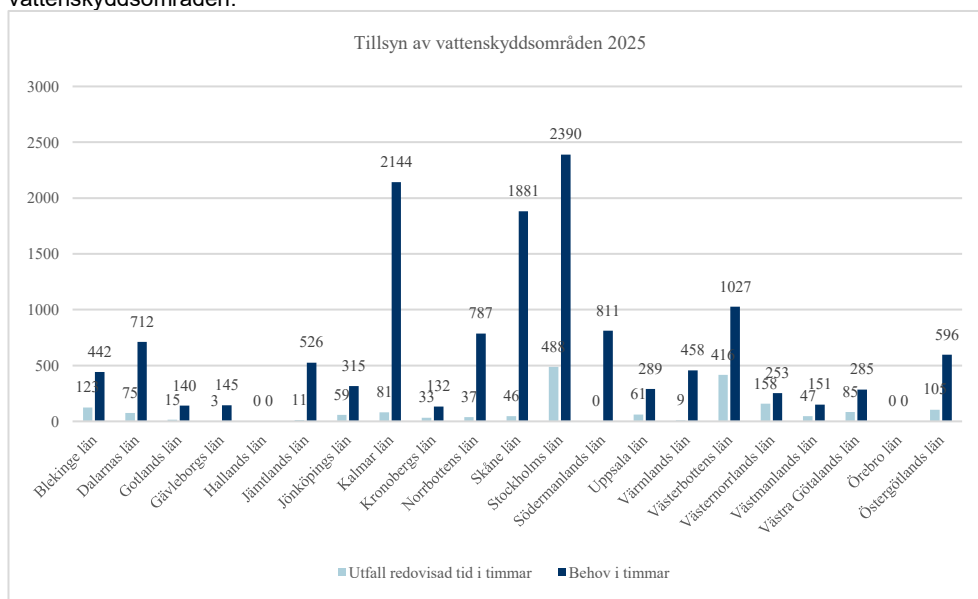
Tillsyn av vattenskyddsområden innebär främst att granska villkor, tillhörande tillstånd, dispenser och skyltning som beslutats enligt föreskrifterna för vattenskyddsområdet. Även efterlevnad av vattenskyddsföreskrifterna kontrolleras. Detta görs antingen på plats eller genom skrivbordstillsyn.

Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet är även 2025 mycket låg, totalt 14 %, vilket motsvarar en marginell ökning från 12 % 2024 men fortfarande gör detta till ett av de mest underarbetade tillsynsområdena. Även om det sammanlagda behovet ligger relativt stabilt kring 13 000–13 500 timmar, varierar utfallet kraftigt mellan länen, från 0 % i flera län, där ingen tillsyn genomförts, till 62 % i Västra Götalands län, som också sticker ut med långt högre genomförd tid än övriga län. Faktisk nedlagd tid på tillsyn inom tillsynsområdet är generellt mycket låg i

relation till behovet, och flertalet län lägger endast ett fåtal timmar eller mindre på området.

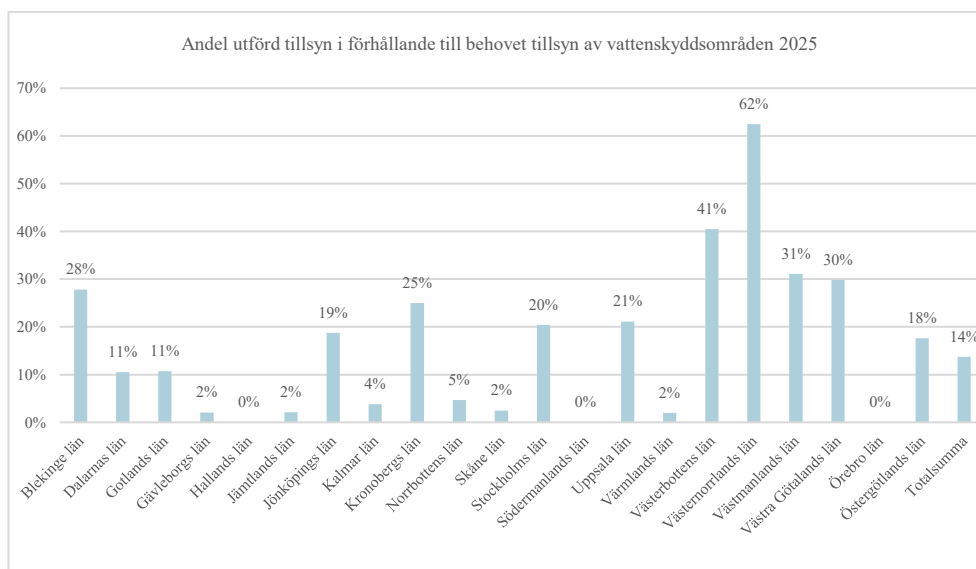

Figur 17. Behov i timmar 2023-2026⁴ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet vattenskyddsområden.

Figur 18. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse fört tillsynsområdet tillsyn av vattenskyddsområden.

⁴ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 19. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av vattenskyddsområden.

Länsstyrelsernas svar visar ett tydligt och enhetligt mönster, tillsyn av vattenskyddsområden nedprioriteras nästan överallt på grund av resursbrist och att arbetsbördan inom andra tillsynsområden eller prövningar tar över. Flera län, bland annat Södermanland och Kalmar, prioriterar i stället arbetet med att inrätta och revidera vattenskyddsområden, vilket tränger undan både egeninitierad och planerad tillsyn. Många län, exempelvis Gävleborg och Östergötland, beskriver också att tillsynen nästan helt består av händelsestyrd hantering av klagomål, eftersom den egeninitierade tillsynen inte får utrymme.

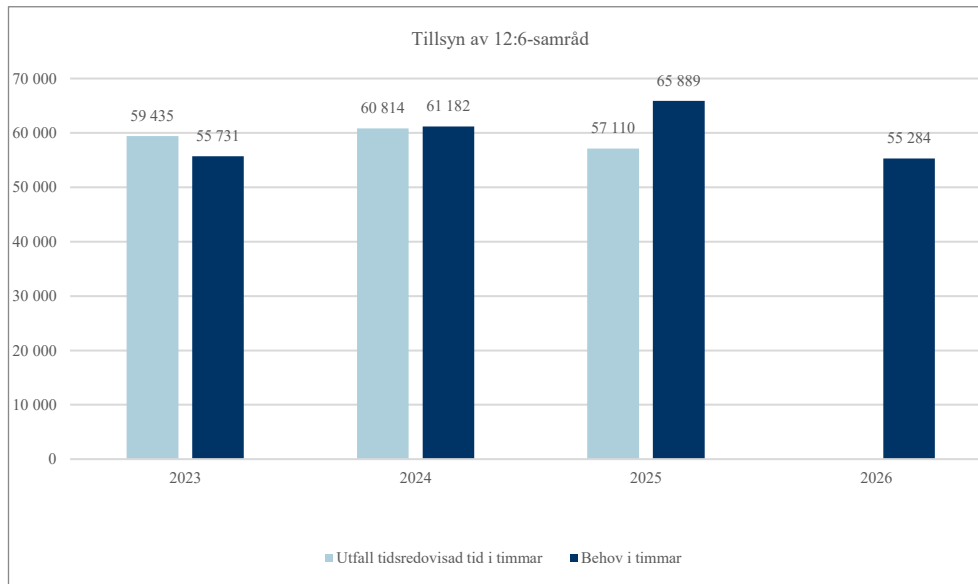
Konsekvenserna av den låga tillsynsnivån är särskilt allvarliga inom detta område eftersom brister i tillsynen direkt kan påverka dricksvattentäkter och viktiga skydds zoner. Flera län beskriver att utebliven tillsyn innebär att överträdelser inte upptäcks, att cisterner och upplag inte kontrolleras och att föreskrifterna inte följs, vilket ökar risken för föroreningar och försämrad vattenkvalitet.

3.2.3 Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken

Tillsynen omfattar samråd om åtgärder som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön enligt 12 kap. 6 § miljöbalken (1998:808) (12:6-samråd). Tillsynen omfattar händelsestyrd tillsyn såsom hantering av inkomna anmälningar om samråd och inkomna tillsynstips men även planerad tillsyn såsom uppföljning av beslut och tillsynskampanjer.

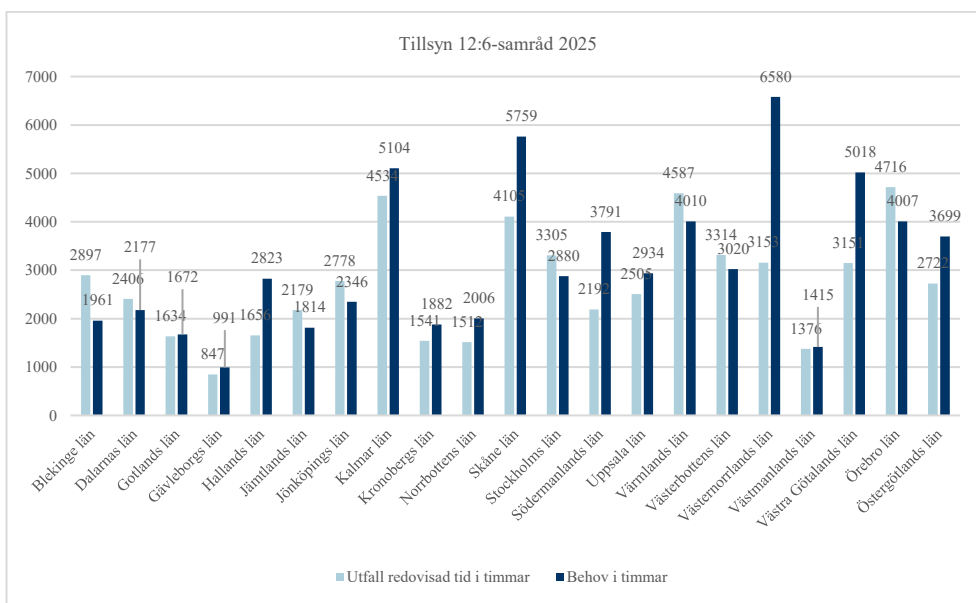
Eftersom tillsynen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken är till allra största del händelsestyrd utgör identifierat behov av tillsyn en prognos av hur många ärenden som förväntas inkomma under året. Eftersom ärendemängden varierar kraftigt mellan år och mellan län är det vanligt att både utfall och behov avviker från planeringen, vilket förklarar varför flera län visar en andel som överstiger 100 procent.

Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet är 87 % på nationell nivå, och flera län, däribland Blekinge, ligger över 100 %. Ett fåtal län, exempelvis Västernorrlands län, Södermanlands län och Hallands län, ligger lägre, men dessa variationer speglar främst skillnader i faktisk ärendevolym snarare än prioriteringsnivå. För 2026 har det identifierade behovet av tillsyn sjunkit jämfört med 2025 vilket är ett trendbrott från 2023.

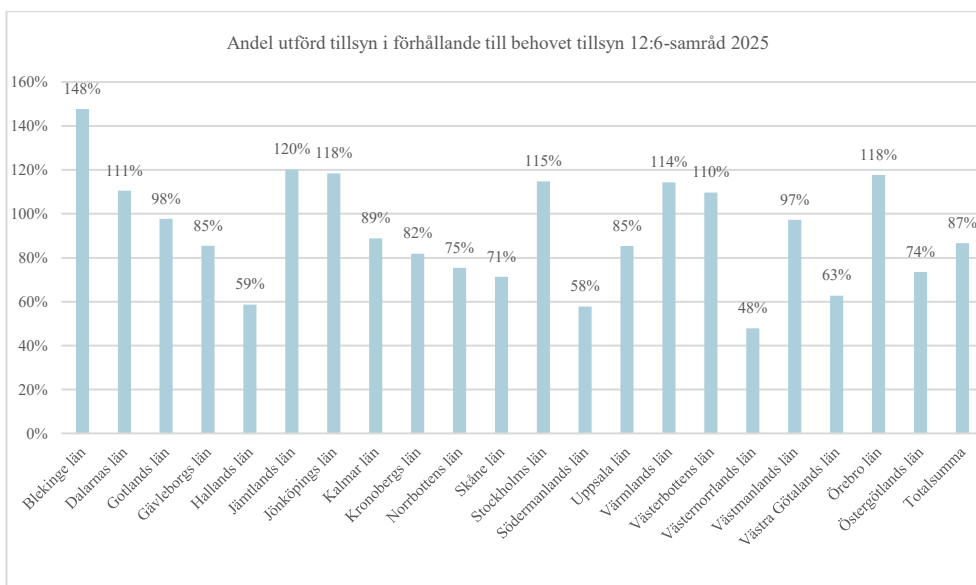

Figur 20. Behov i timmar 2023-2026⁵ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet 12:6-samråd.

⁵ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 21. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet 12:6-samråd.

Figur 22. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet 12:6-samråd.

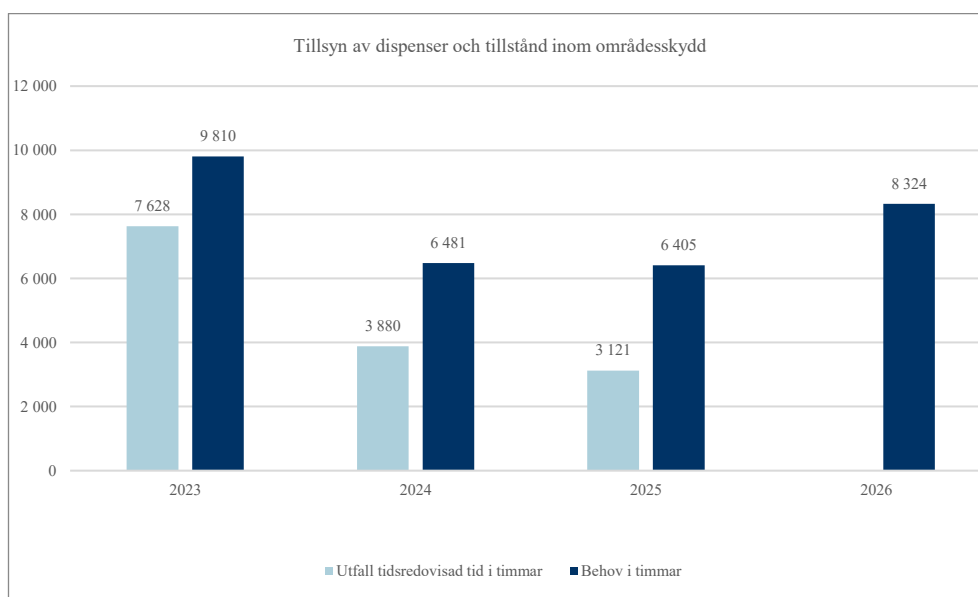
3.2.4 Tillsyn av dispenser och tillstånd inom områdesskydd

Tillsynen omfattar uppföljning av meddelade tillstånd och dispenser inom områdesskydd. I praktiken handlar det om tillsyn av beslutade villkor eller att kontrollera om åtgärder som inte fått dispens eller tillstånd ändå har utförts. Tillsynen kan vara både planerad och händelsestyrd. Tillsynen kan också vara förebyggande genom information till verksamhetsutövare.

Tillsynen av dispenser och tillstånd enligt områdesskydd uppvisar även 2025 en låg måluppfyllelse nationellt, med en total andel utförd tillsyn i förhållande till behovet

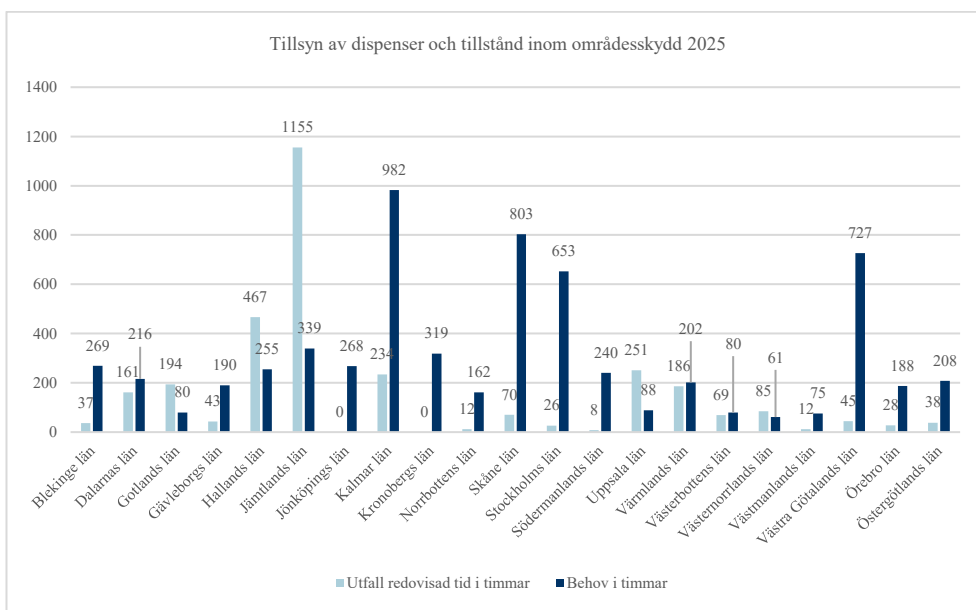
på 49 %. Det är dock ett tillsynsområde med extremt stora variationer mellan län, där vissa redovisar mycket höga andelar (exempelvis Jämtlands län med över 300 %) medan andra ligger nära eller på noll. Dessa skillnader beror till stor del på att behoven varierar kraftigt, både i omfattning och typ av beslutsuppföljning, samt att vissa län har få objekt medan andra har stora mängder dispenser som kräver uppföljning.

Det totala behovet av tillsyn har över tid minskat från 2023 till 2025, men utfallet minskar ännu snabbare, från drygt 7 600 timmar 2023 till knappt 3 200 timmar 2025. Detta innebär en minskning i faktisk nedlagd tid för tillsyn men kan förklaras att det under 2023 genomfördes en nationell tillsynskampanj inom tillsynsområdet. Behovet av tillsyn bedöms dock öka med nära 2000 timmar år 2026.

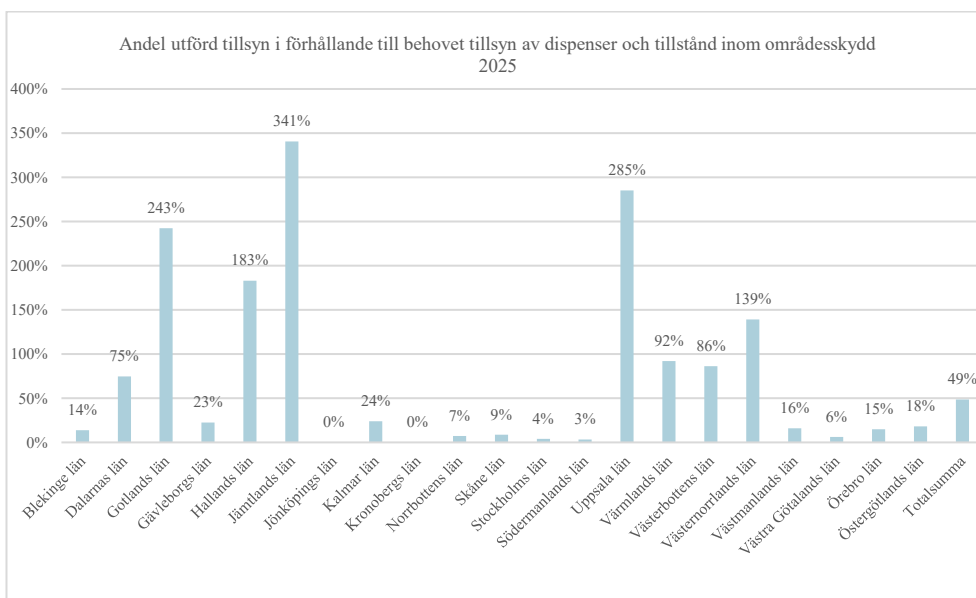

Figur 23. Behov i timmar 2023-2026⁶ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet dispenser och tillstånd inom områdesskydd.

⁶ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 24. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av dispenser och tillstånd områdesskydd.

Figur 25. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av dispenser och tillstånd områdesskydd.

Länsstyrelserna beskriver att tillsynen av dispenser och tillstånd inom områdesskydd har nedprioriterats kraftigt 2025, framför allt på grund av resursbrist, vakanser och hög arbetsbelastning inom andra delar av naturtillsynen. Flera län anger att tiden har behövt styras om till prövningsärenden, samråd 12:6, och händelsestyrda ärenden, vilket gjort att uppföljningen av dispenser inte fått utrymme. Dessutom uppger flera län att tidsredovisning och organisatoriska gränsdragningar gjort att faktisk tillsyn inte alltid registrerats på rätt tidsredovisningskod.

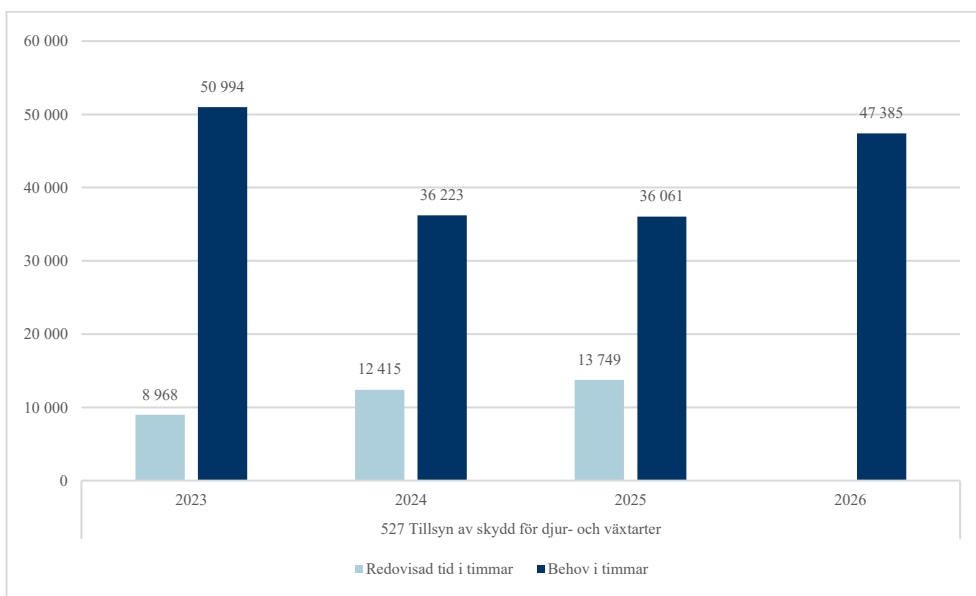
Konsekvenserna av den begränsade tillsynen är att uppföljning av dispenser och tillstånd uteblir, vilket innebär ökad risk för att villkor inte följs och att åtgärder genomförs i strid med beslut. Detta kan leda till förlust av natur- och kulturvärden, olovliga ingrepp och negativ påverkan på friluftslivet. Flera län lyfter även att utebliven tillsyn gör att myndigheten saknar viktig återkoppling om hur beslut fungerar i praktiken, vilket påverkar både rättssäkerheten och möjligheten att utveckla besluts- och villkorsskrivningen. Sammantaget byggs en tillsynsskuld upp som försvårar möjligheten att säkerställa efterlevnad på sikt.

Det finns inget utrymme i verksamheten att bedriva planerad (natur)tillsyn inom något område utöver invasiva arter där vi fått extra anslag. (Länsstyrelsen i Kronobergs län)

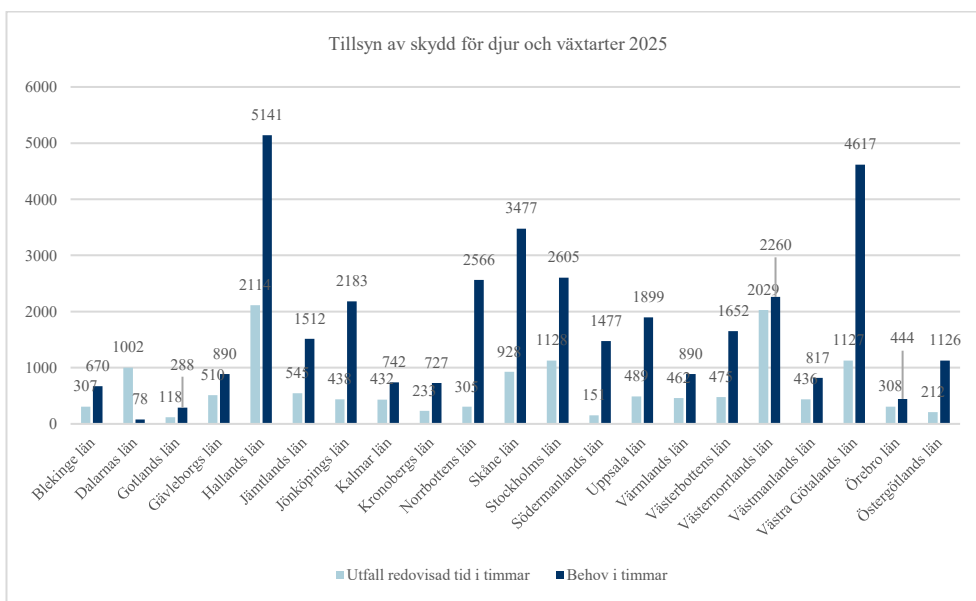
3.2.5 Tillsyn av skydd för djur- och växtarter

Tillsynen omfattar kontroller och information till enskilda verksamhetsutövare om bestämmelserna om fridlysning av djur- och växtarter samt utsättning av vissa växt- eller djurarter. Tillsynen inkluderar även verksamheter som omfattar handel, preparering, förevisning av vissa hotade arter enligt artskyddsförordning (2007:845), CITES-bestämmelserna samt förordningarna EEG-338/97 och EEG-939/97. Vidare ingår granskning och uppföljning av egenkontroll samt samråd med Skogsstyrelsen inför skogsbruksåtgärder. Inom området ingår också tillsyn av invasiva främmande arter (IAS) och omfattar tillsyn av tillstånd som har meddelats med stöd av 8 § förordning (2018:1939) om invasiva främmande arter. Hit hör även tillsyn av långsiktiga förelägganden om utrotningsåtgärder där det behövs upprepade kontroller för att säkerställa att föreläggandet har fått avsedd effekt.

Den totala andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet uppgår 2025 till 38 %, vilket innebär en fortsatt låg men något förbättrad nivå jämfört med tidigare år. Nedlagd tid för tillsyn har ökat från 9000 timmar 2023 till nästan 13 800 timmar 2025, men identifierat behov av tillsyn är fortfarande stort, drygt 36 000 timmar 2025 och över 47 000 timmar 2026. Variationen i andel utförd tillsyn i förhållande till identifierat behov mellan länen är betydande. Ett särskilt tydligt exempel är Dalarnas län, som endast identifierat 78 timmar i behovsutredningen men har genomfört drygt 1 000 timmar tillsyn. Detta driver upp andelen till över 1 000 % och illustrerar hur lågt identifierat behov kan ge en missvisande hög andel utförd tillsyn. I andra län är situationen den motsatta höga identifierad tillsynsbehov i kombination med resursbrist ger låg andel utförd tillsyn trots betydande arbetsinsatser.

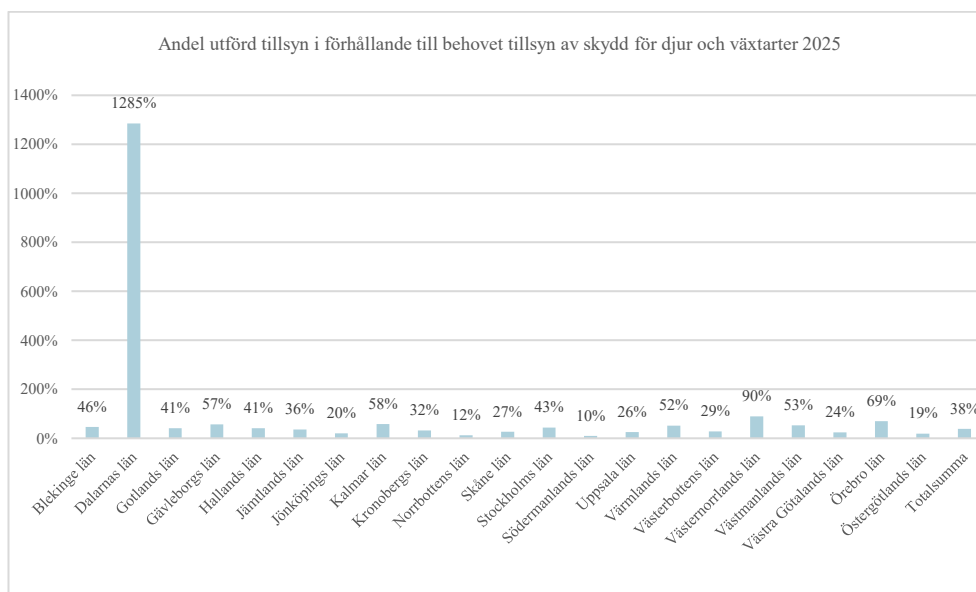

Figur 26. Behov i timmar 2023-2026⁷ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet skydd för djur och växtarter.

Figur 27. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av skydd för djur- och växtarter.

⁷ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 28. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet skydd för djur- och växtarter 2025.

Länsstyrelserna anger att området har nedprioriterats på grund av minskade medel jämfört med tidigare år, omfördelning av personal och ökad belastning inom andra tillsynsområden.

Konsekvenserna av den begränsade planerade tillsynen är att överträdelser och artskyddsbrott riskerar att inte upptäckas, och att fridlysta arter och deras livsmiljöer påverkas negativt. Uteblivna uppföljningar innebär att exempelvis handel, fångst eller ingrepp i skyddade arter och miljöer kan fortgå utan myndighetsreaktion. Inom arbetet med invasiva främmande arter rapporterar flera län att tidiga insatser uteblir, vilket gör att spridningen blir svårare och dyrare att hantera på sikt. Bristande tillsyn och uppföljning innebär också att myndigheten inte får den återkoppling som behövs för att utveckla beslutsutformning, information och förebyggande arbete vilket på lång sikt försvagar regelefterlevnaden och ökar tillsynsskulden.

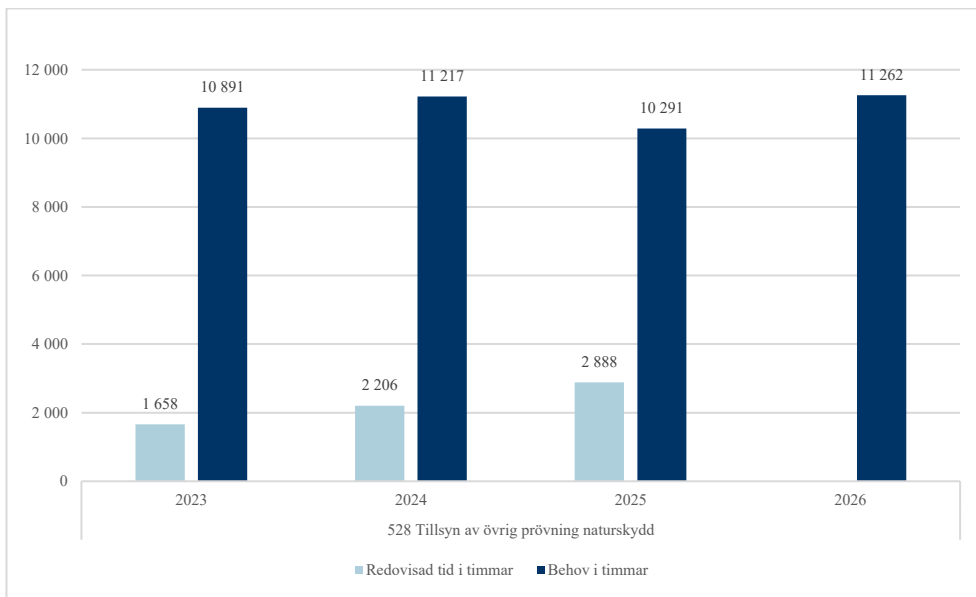
3.2.6 Tillsyn av övrig prövning naturskydd

Till detta tillsynsområde hör kontroll av tillstånd och dispenser avseende terrängkörning, stängselgenombrott, tillsyn av att ta jordbruksmark ur produktion som skett utan föregående anmälan enligt 12 kap. 9 § miljöbalken, uppföljning av beslut tagna enligt samma paragraf och tillståndsansökan enligt Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (SJVFS 2020:2). Tillsynsområdet innefattar även tillsyn över vilthägn.

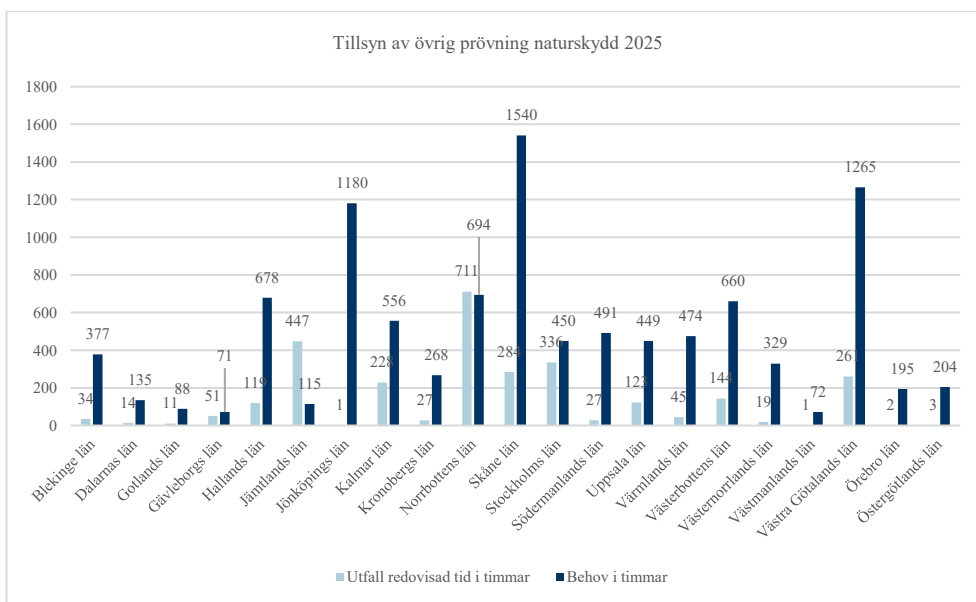
Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet uppgår 2025 till 28 %, en förbättring jämfört med 20 % föregående år men fortsatt låg. Även om utfallet ökar något – från cirka 2 200 timmar 2024 till 2 900 timmar 2025, är behovet av tillsyn fortfarande mer än tre gånger så stort, drygt 10 000 timmar.

Variationerna mellan länen är stora, några län når över 100 % därför att identifierat behov av tillsyn är mycket låga (exempelvis Jämtlands län), medan län med höga

behovsnivåer, som Skåne, Jönköpings och Västra Götalands län, endast når en liten andel utförd tillsyn i förhållande till behovet. Området kännetecknas av att tillsynsobjekten är utspridda och ofta svåröverskådliga.

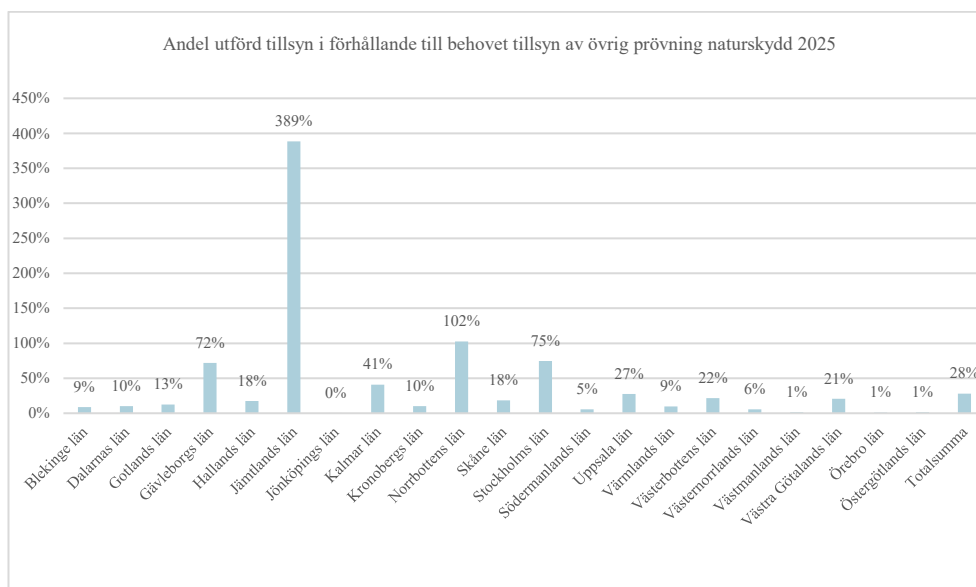

Figur 29. Behov i timmar 2023-2026⁸ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet övrig prövning naturskydd.

Figur 30. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av övrig prövning naturskydd.

⁸ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 31. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av övrig provning naturskydd.

Länsstyrelserna uppger att tillsynen inom övrig provning naturskydd fortsatt är kraftigt nedprioriterad, framför allt på grund av resursbrist och att tid styrs om till mer akuta uppgifter. Flera län beskriver att vilthägn, terrängkörning och mindre kända objekt får stå tillbaka då andra områden inom naturtillsynen är mer akuta eller regelstyrda. I många län saknas också personal med särskild erfarenhet av området, vilket förstärker prioriteringsproblemen.

De vanligaste konsekvenserna av den låga tillsynsnivån är att brister i vilthägn, terrängkörning och andra anmälningspliktiga åtgärder inte upptäcks eller åtgärdas, vilket leder till risker för både naturmiljö och friluftsliv. Uteblivna kontroller innebär att felaktiga stängsel, olovlig körning eller ingrepp i naturmiljöer kan fortgå utan myndighetsåtgärder.

3.2.7 Tillsyn av vattenverksamhet

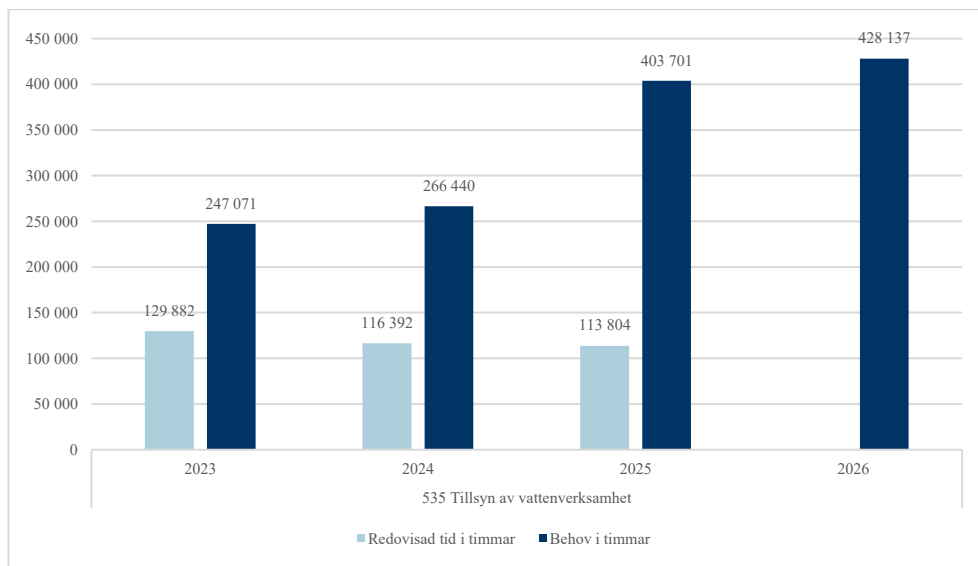
Tillsyn av vattenverksamhet omfattar tillsyn av vattenanläggningar och åtgärder som är vattenverksamhet. Tillsynen omfattar bland annat kontroll av villkor för tillståndsgivna verksamheter, kontroll av att försiktighetsmått i anmälningsärenden följs, handläggning av anmälningsärenden, kontroll av att ingen otillåten vattenverksamhet sker och hantering av klagomålsärenden kopplat till misstänkt otillåten verksamhet.

Tillsynsområdet vattenverksamhet är fortsatt länsstyrelsernas största och mest resurskrävande tillsynsområde. 2025 uppgår det identifierade behovet till 403 701 timmar, vilket motsvarar en ökning med 51 % jämfört med 2024. Detta är en dramatisk ökning och som förklaras av förändringar i bedömning av tillsynsbehov som numera omfattar omfattande objekt kategorier såsom dikningsföretag, vattenuttag, vägtrummor, vandringshinder och erosionsskydd. Nedlagd tid på tillsyn har däremot minskat något, till 113 804 timmar, vilket gör att andelen utförd

tillsyn i förhållande till behovet landar på 28 %, en ytterligare försämring jämfört med redan låga nivåer tidigare år, en trend som pågått sedan 2023.

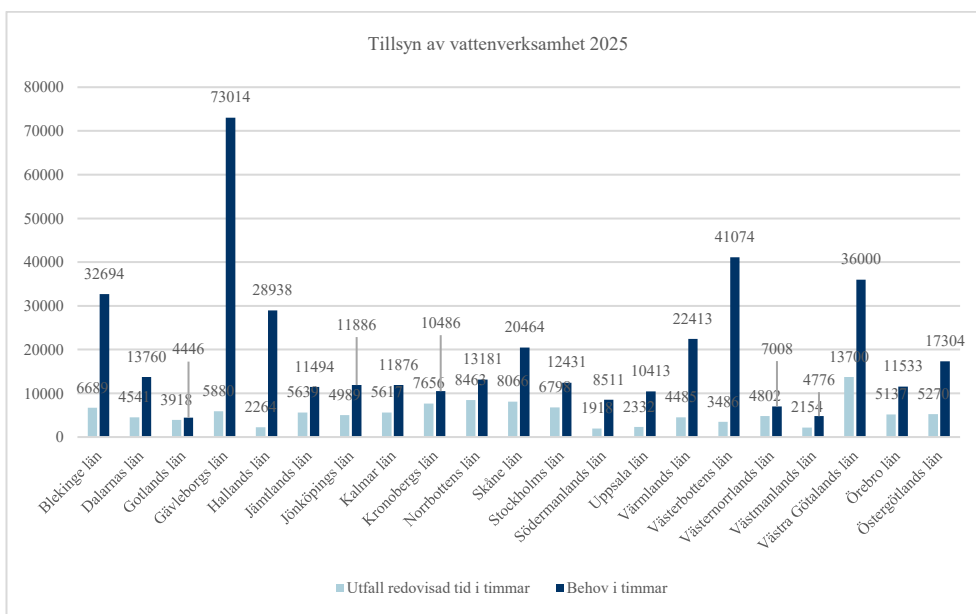
Skillnaderna mellan länen är betydande. Exempelvis når Gotlands län 88 %, medan flera län, Gävleborgs, Hallands och Västerbottens län, ligger under 10 %.

Variationerna förklaras både av att vissa län har extremt höga identifierade tillsynsbehov och att utfallet i många län påverkas starkt av arbetsinsatsen i koppling till prövningsärenden, NAP, stora projekt (t.ex. Ostlänken) och inkommande anmälningar.

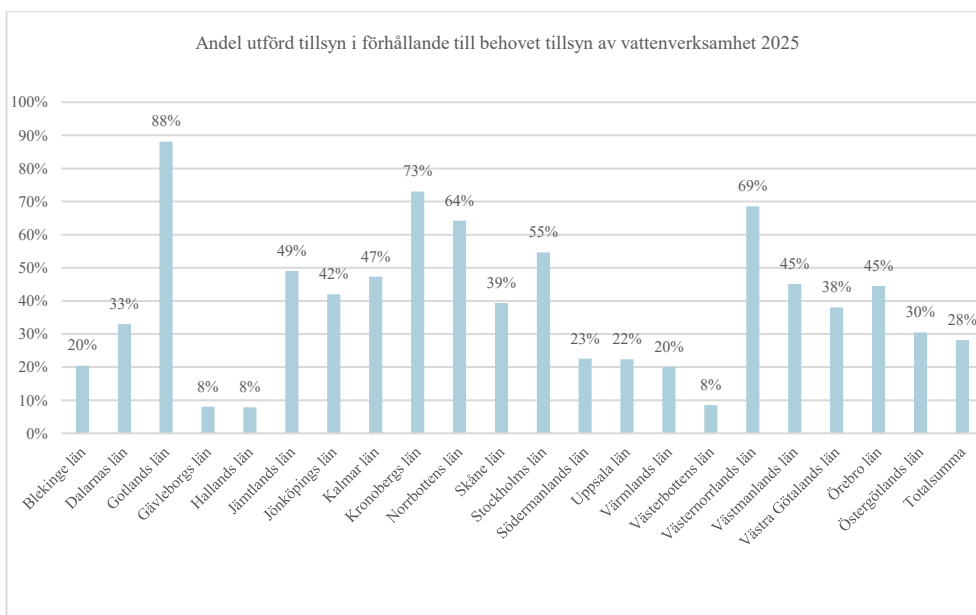

Figur 32. Behov i timmar 2023-2026⁹ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet vattenverksamhet.

⁹ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 33. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av vattenverksamhet.

Figur 34. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av vattenverksamhet.

Länsstyrelsernas svar visar tydligt att tillsynen av vattenverksamhet under 2025 har varit kraftigt nedprioriterad till förmån för provningsärenden, större nationella projekt och händelsestyrda ärenden. Många län lyfter resursbrist som den främsta orsaken och beskriver att vakanser, personalomsättning och svårigheter att rekrytera specialistkompetens har påverkat möjligheten att genomföra planerad tillsyn. En återkommande förklaring är att behovsutredningsmodellen genererar mycket höga tillsynsbehov, särskilt genom antalet dikningsföretag och vägtrummor, vilket gör att behovsutredningen inte upplevs som rimlig med nuvarande förutsättningar.

Den nedprioriterade tillsynen får betydande konsekvenser. Flera län anger att den låga nivån av egeninitierad tillsyn innebär att överträdelser och olovliga vattenverksamheter riskerar att inte upptäckas, exempelvis otillåtna muddringar, erosionsskydd eller vattenuttag. Det påverkar även arbetet med att uppfylla miljökvalitetsnormerna för vatten, då bristande tillsyn innebär att verksamheter inte alltid följer sina villkor och att nödvändiga omprövningar eller moderniseringar av markavvattningsföretag inte genomförs. Län rapporterar även att nedprioriterad tillsyn av dammar, trummor och invallningar kan innebära risker vid höga flöden eller extremväder. Bristande tillsyn leder dessutom till försämrad service till verksamhetsutövare, längre handläggningstider och en växande ärendekö, där flera län beskriver en tillsynsskuld som ökar år för år. Situationen riskerar att på sikt försvaga regelefterlevnaden och göra framtida tillsynsärenden mer tidskrävande att hantera.

Behovsutredningen innehåller flera tillsynsobjekt som inte är prioriterade inom vårt län. Vi har till exempel inget behov av att prioritera en genomgång av samtliga vattenförekomster med avseende på vattenuttag. Vi har heller ingen möjlighet att prioritera tillsyn av samtliga bryggor i grunda vikar eller vägtrummor. Dessa objekt står för ca 50 % av det totala tillsynsbehovet. Utöver det har vi ingen möjlighet att genomföra tillsyn i den omfattning som mallen visar behov av.
(Länsstyrelsen i Gävleborgs län)

3.2.8 Tillsyn av miljöfarlig verksamhet

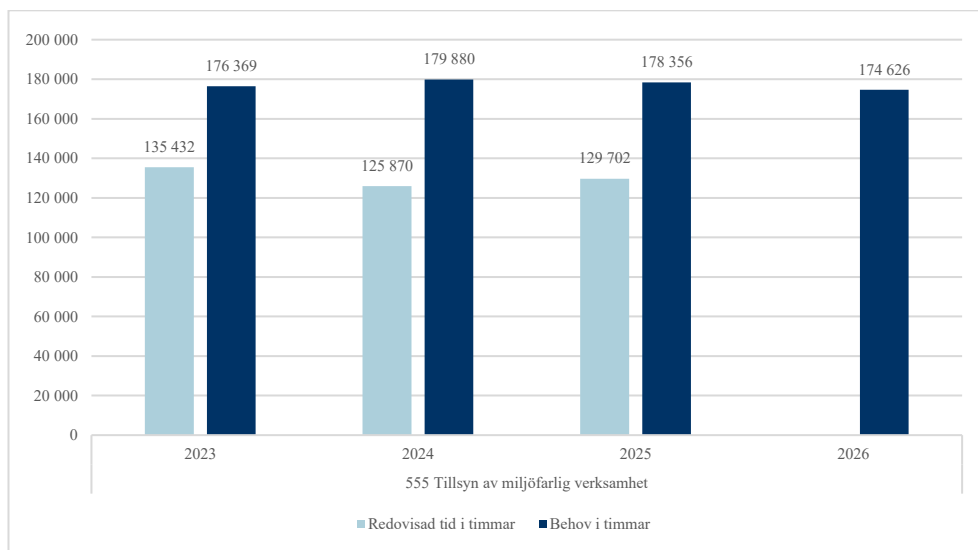
Denna tillsyn omfattar kontroll och efterlevnad av villkor och tillstånd för miljöfarliga verksamheter som är klassade som A- eller B-verksamheter enligt miljöprövningsförordningen (2013:251). En del av tillsynsobjekten är klassade som IED-verksamheter och omfattas därmed även av Industriutsläppsförordningen (2013:250) med särskilda krav på tillsynsintervall och uppföljande tillsyn.

Tillsynen innefattar både händelsestyrd tillsyn och egeninitierad tillsyn och består av både inspektioner och kontroll av verksamheterna men också rådgivning och information till verksamhetsutövarna.

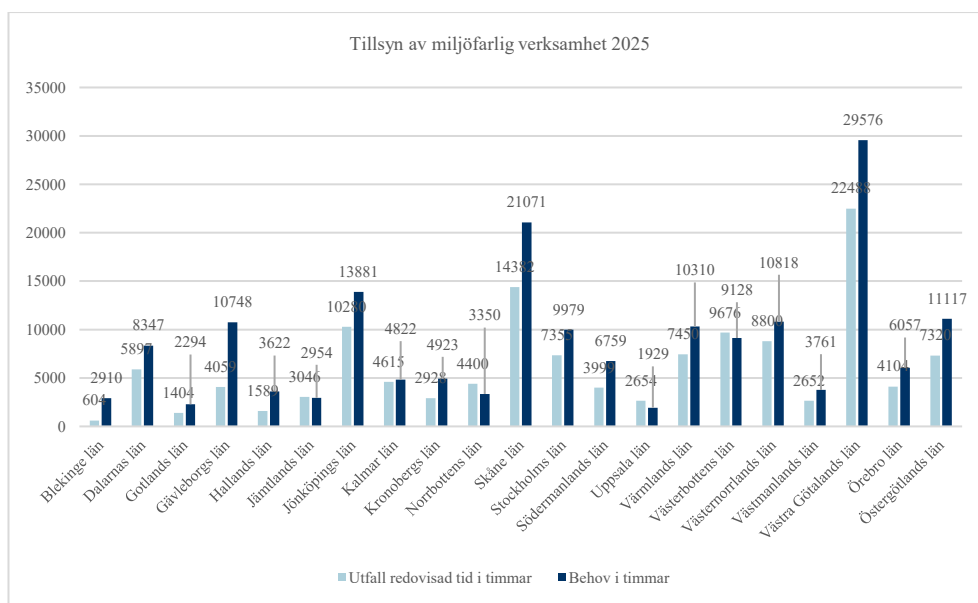
Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet uppgår år 2025 till 73 %, vilket innebär en mindre ökning jämfört med 2024 då motsvarande andel var 70 %. Trots att den nedlagda tiden på tillsyn har ökat något, från 125 870 timmar 2024 till 129 702 timmar 2025, är behovet av tillsyn fortsatt betydligt större, totalt 178 356 timmar.

Variationerna mellan länen är stora. Flera län, såsom Jämtlands, Uppsala och Norrbottens län, ligger över 100 procent. Samtidigt finns län, exempelvis Blekinge, som ligger betydligt lägre än övriga, 21 % utförd tillsyn i förhållande till identifierat behov. Länsstyrelsen i Blekinge län anger att den låga andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet främst är en följd av ett högt uppskattat behov baserat på att behovsutredningsmodellen utgår från ambitionen om årlig tillsyn av

samtliga objekt. Majoriteten av länen återfinns dock, precis som tidigare år, i intervallet 60–80 procent, vilket skapar en relativt stabil nationell bild över tid.

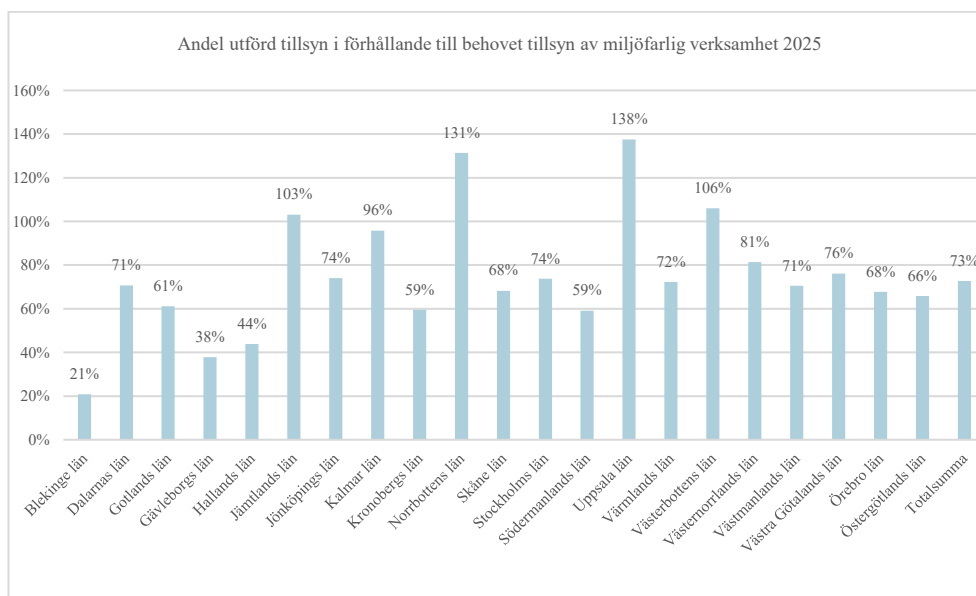

Figur 35. Behov i timmar 2023-2026¹⁰ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet miljöfarlig verksamhet.

Figur 36. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av miljöfarlig verksamhet.

¹⁰ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 37. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av miljöfarlig verksamhet.

Länsstyrelserna uppger även i år att resursbrist, vakanser och prioritering har lett till att behovet av tillsyn inom miljöfarlig verksamhet inte har kunnat mötas fullt ut under 2025. Flera län beskriver att både planerad och egeninitierad tillsyn har fått stå tillbaka till förmån för händelsestyrda ärenden, såsom klagomål, anmälningar om miljöstörningar och stora prövningsärenden kopplade till industriell utveckling och grön omställning. I vissa län, exempelvis Gotland, tar prövningar och omprövningar av täktverksamheter, PFAS-relaterade ärenden och Seveso-verksamheter stora resurser i anspråk, vilket minskat möjligheten att arbeta med egeninitierad tillsyn. Oplanerad frånvaro och tjänstledighet nämns återkommande, liksom att introduktion av nya handläggare och intern omfördelning av arbetsuppgifter tillfälligt minskat tillsynskapaciteten.

Konsekvenserna av den nedprioriterade tillsynen är återkommande och tydliga. Flera län uppger att tillsynsintervallen förlängs, särskilt för objekt med lägre riskklass, vilket innebär att brister riskerar att förbli oupptäckta under längre tid. I vissa län redovisas att tillsyn av vissa objekt inte utförts inom de treårsintervall som IED-lagstiftningen kräver. Det framgår även att bristande resurser påverkat möjligheten att kontrollera villkorsefterlevnad och bedriva löpande tillsyn av verksamheter med kända miljörisker. Ytterligare konsekvenserna är att miljörisker och miljöbrott inte upptäcks i tid, företagen får inte svar i tid vilket leder till att de inte kan utvecklas snabbt och resulterar även i hög arbetsbelastning och hög nivå av stress för medarbetarna.

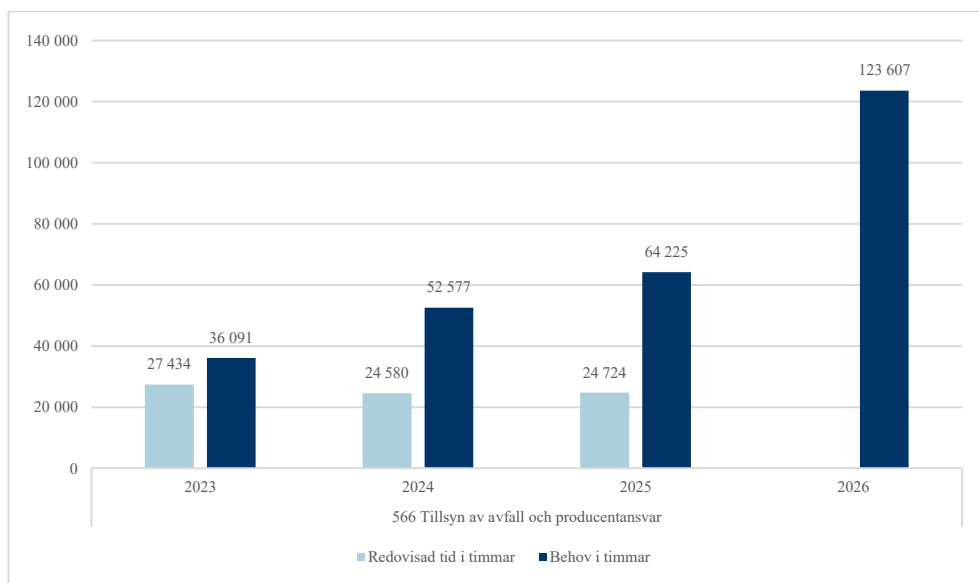
*Vi är fullbemannade enligt tilldelad budget, men har inte tillräckliga resurser för att utföra all tillsyn som skulle krävas för att nå målet i behovsutredning och tillsynsplan.
(Länsstyrelsen i Kronobergs län)*

De förvaltningsanslag Länsstyrelsen Skåne får till att bedriva miljötillsyn räcker inte för att täcka det bedömda behovet. Utfall och planerad tillsyn stämmer dock väl överens med varandra, vilket innebär att vi blivit bra på att planera hur vi fördelar tillgängliga resurser. (Länsstyrelsen i Skåne län)

3.2.9 Tillsyn av avfall och producentansvar

Denna tillsyn omfattar tillsyn inom avfallsområdet, till exempel anmälningsärenden för transport av avfall och tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT). Tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter syftar till att säkerställa efterlevnad av EG förordning 1013/2006 om transport av avfall och innebär att tillsyn kan bedrivas i hela kedjan från det att avfall avses importeras eller exporteras, under transport av avfall och fram till att avfallet bortskaffas eller återvinns i mottagarlandet. Inom tillsynsområdet ingår även tillsyn av dumpning och tippning av avfall samt både händelsestyrd- och egeninitierad tillsyn för att förebygga och motverka avfallsbrottslighet.

Identifierat behov av tillsyn inom tillsynsområdet har ökat sedan 2023 och mer än fördubblats mellan åren 2024 och 2026. Från 52 000 timmar 2024 till över 123 607 timmar 2026.

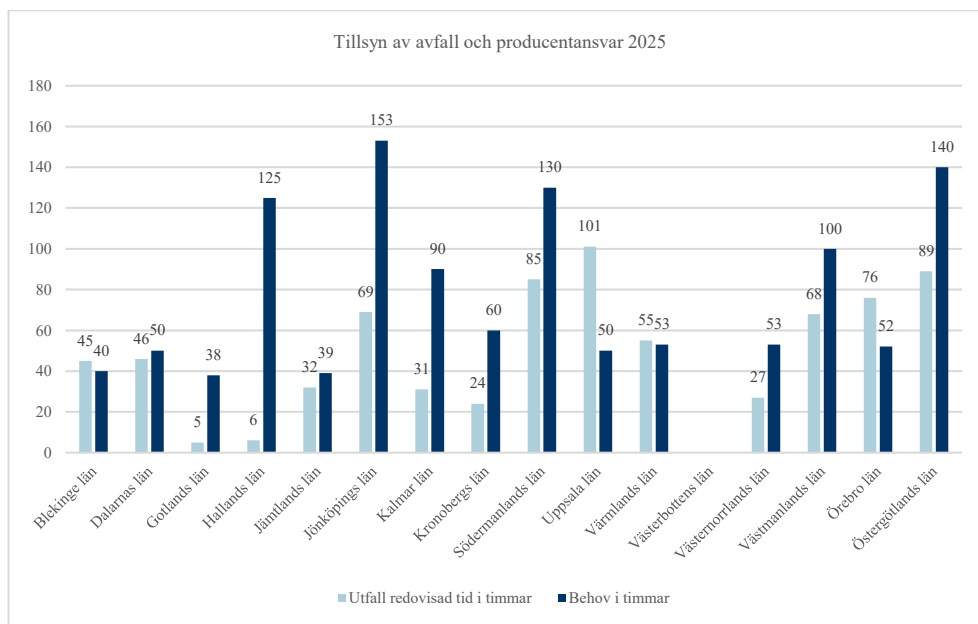

Figur 38. Behov i timmar 2023-2026¹¹ och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet avfall och producentansvar.

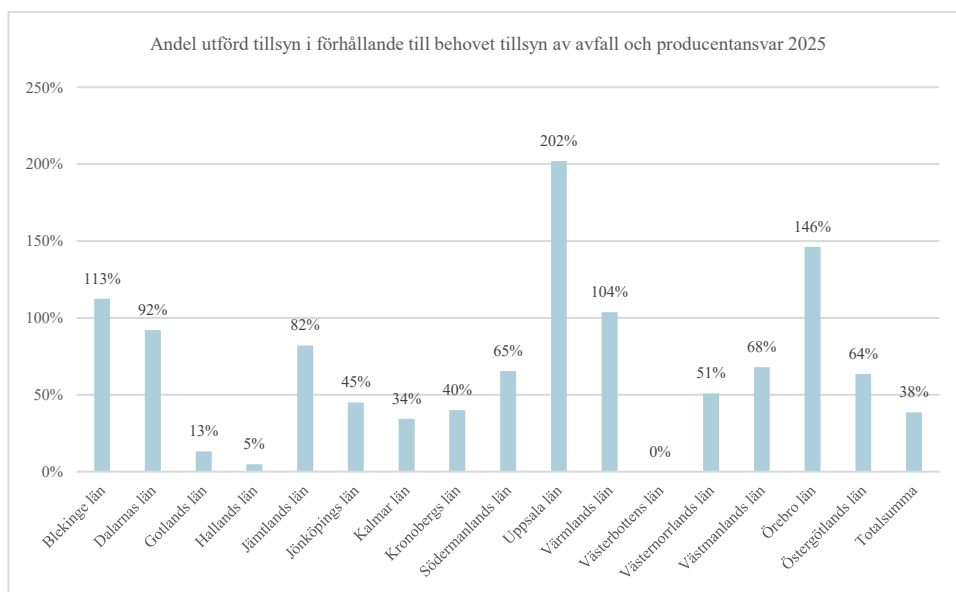
Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet var 38 % 2025 inom tillsynsområdet för de länsstyrelser som inte har tillsynsansvar över gränsöverskridande avfallstransporter. Detta är en minskning från 58 % utförd tillsyn i förhållande till behov 2024. Tillsynsområdet relativt litet för de länsstyrelser som inte utövar GRÖT-tillsyn eftersom majoriteten av tillsynen sker

¹¹ Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

genom tillsynsområdet miljöfarlig verksamhet. Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet varierar också kraftigt mellan länen från 0 % till 202 %.

Figur 39. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av avfall och producentansvar. Länsstyrelser med ansvar för gränsöverskridande avfallstransporter redovisas i figur 36-38.

Figur 40. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av avfall och producentansvar. Länsstyrelser med ansvar för gränsöverskridande avfallstransporter redovisas i figur 36-38.

Den låga andelen utförd tillsyn inom avfall och producentansvar beror främst på begränsade resurser, personalfrånvaro och att arbetet i flera län dominerats av händelsestyrda ärenden, särskilt anmälningar om avfallstransporter. I vissa län är tillsynsområdet mycket litet eller svårt att förutse, vilket försvårat planeringen. I

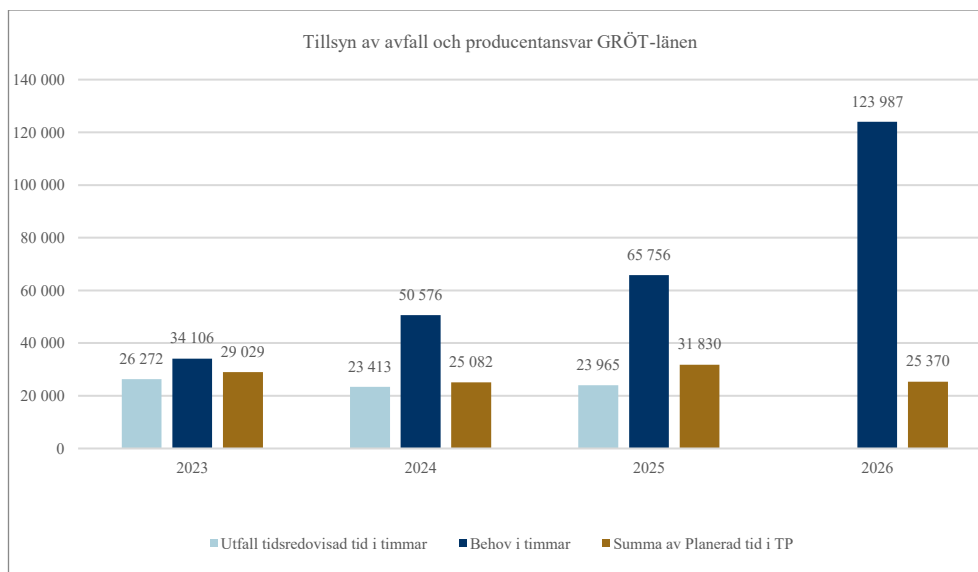
andra län har ett lägre inflöde av ärenden eller effektivare handläggning gjort att mindre tid än planerat behövs.

Några län uppger att tillsynen inte har kunnat bedrivas i önskad omfattning, vilket medför en risk att avfallsbrott inte upptäcks. I flera län bedöms dock risken för negativa konsekvenser vara mindre eftersom händelsestyrd tillsyn hanterats i tillräcklig omfattning.

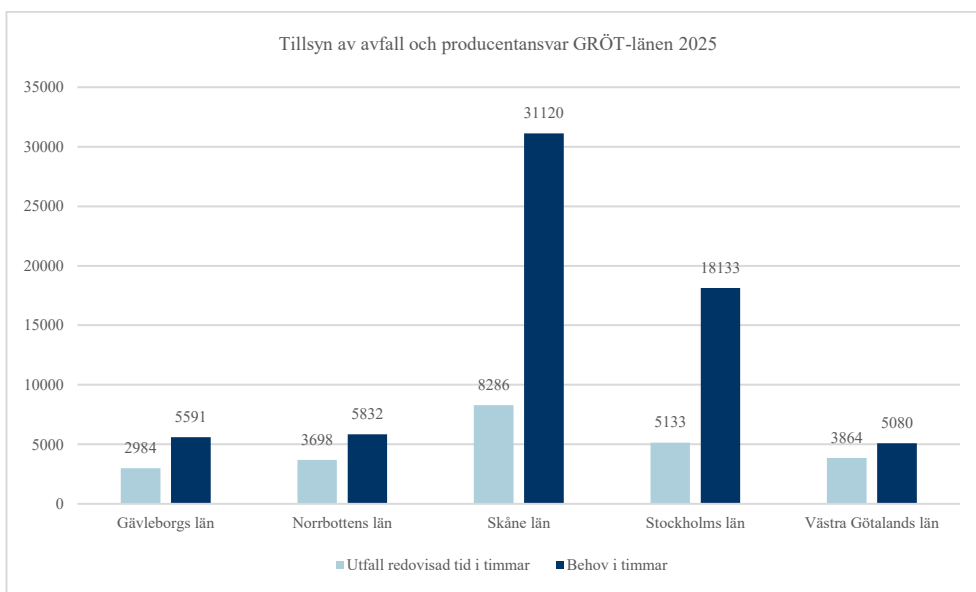
Tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter

Fem länsstyrelser har sedan 1 januari 2016 ett utpekat ansvar enligt miljötillsynsförordningen (SFS 2011:13) att bedriva tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT). Sedan 2018 har dessa länsstyrelser tilldelats särskilda medel om 3,9 – 4,5 miljoner kronor per år och länsstyrelse. Syftet med medlen har bland annat varit att bidra till att länsstyrelserna ska kunna genomföra tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter.

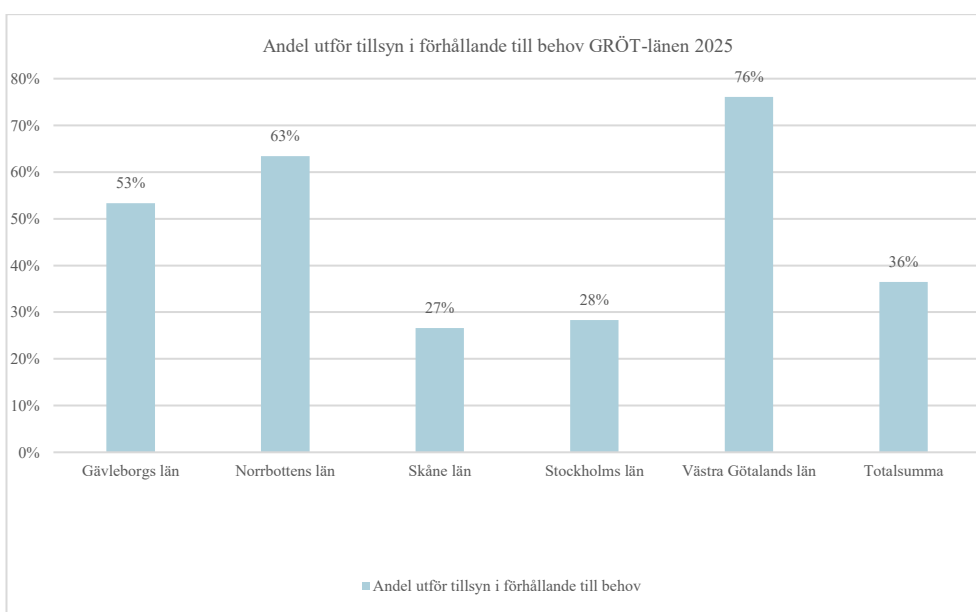
För GRÖT-tillsynen är den totala andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet 36 % 2025 jämfört med 46 % 2024. Den minskade andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet kan främst förklaras med att det identifierade behovet av tillsyn har ökat och att nedlagd tid på tillsyn är detsamma runt 24 000 timmar. Behovet av tillsyn uppskattats att öka 2026 till närmare 124 000 timmar samtidigt som den planerade tillsynen minskas trots riktade medel för tillsyn.

Figur 41. Behov i timmar 2023-2026, utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 samt planerad tid i tillsynsplanen 2023-2026 för tillsynsområdet avfall och producentansvar GRÖT-länen.

Figur 42. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per GRÖT-län för tillsynsområdet tillsyn av avfall och producentansvar.

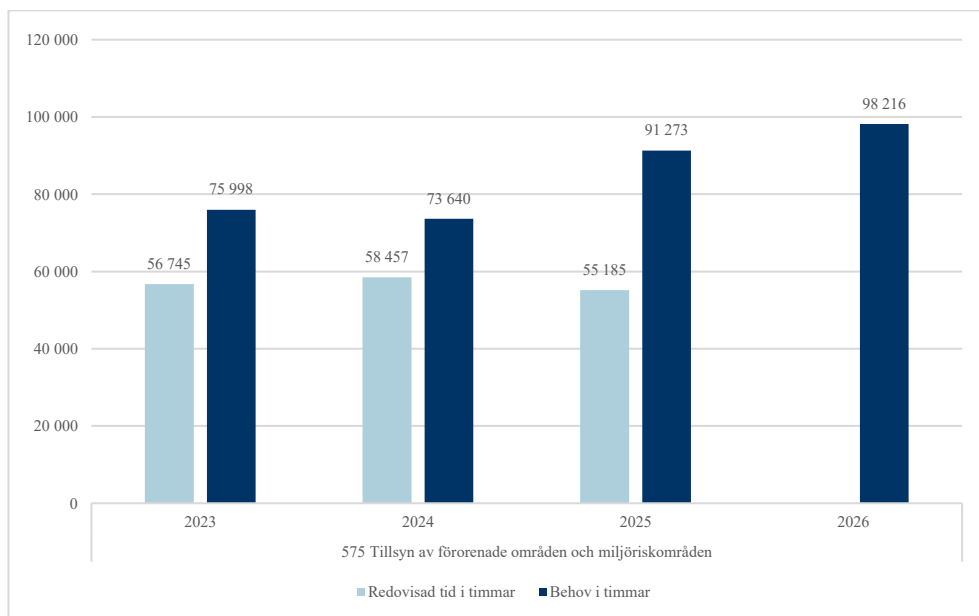
Figur 43. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per GRÖT-län för tillsynsområdet tillsyn av avfall och producentansvar.

Den låga andelen utförd tillsyn inom gränsöverskridande avfallstransporter förklaras främst av resursbrist och nedprioritering i flera län. I Gävleborg och Stockholm har GRÖT-tillsynen prioriterats ned på grund av begränsade resurser. Skåne och Västra Götaland lyfter också begränsade resurser, där Skåne tidigare haft en modell för behovsutredning som överskattade behovet, och där en ny modell nu styr resurserna mer mot platser med störst miljönytta. I Västra Götaland har bristande bemanning lett till att planerad tillsyn inte kunnat genomföras och att tillsynen i hög grad blivit händelsestyrd, vilket minskat bevakningen av hamnar och gränsövergångar. Norrbotten uppger däremot att planerad tillsyn har genomförts som planerat och att inget har behövts prioriteras bort.

3.2.10 Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden

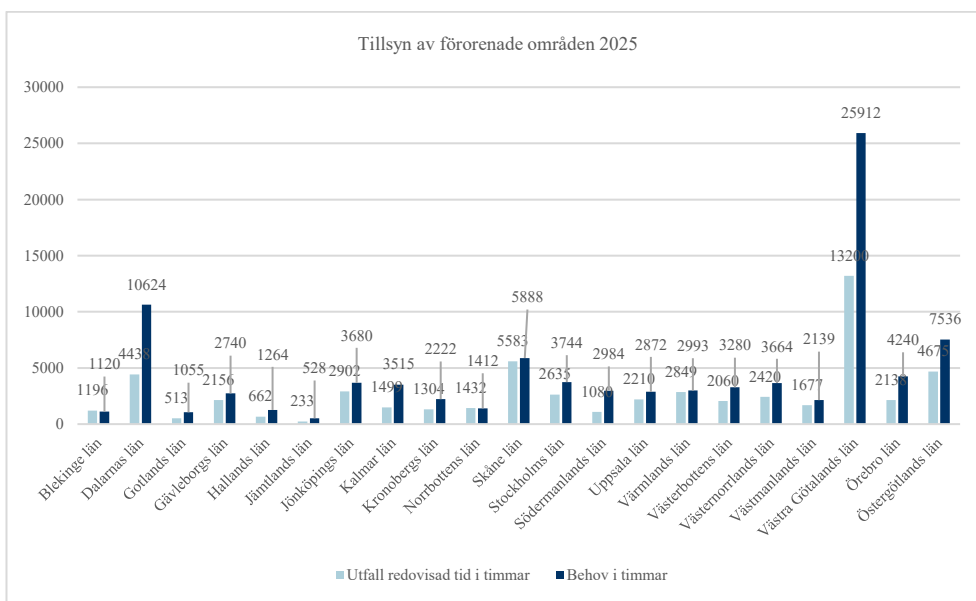
Förorenade områden innefattar tillsyn enligt 10 kap. 1 § första stycket miljöbalken. Tillsynen utförs stegvis genom faserna ansvarsutredning, inventering, undersökningar, åtgärder samt uppföljning för alla prioriterade objekt inom riskklass 1 och 2. Tillsynen omfattar både pågående och avslutade verksamheter och målsättningen är att de mest angelägna områdena prioriteras för att nå största miljö- och hälso nytta. Ofta är det komplexa ärenden som tar lång tid innan en åtgärd har genomförts och följts upp.

Andelen utförd tillsyn i förhållande till behovet uppgår år 2025 till 61 procent, vilket är en minskning från 79 procent 2024. Nedlagd tid på tillsyn har minskat något, från 58 457 timmar till 55 185 timmar, samtidigt som behovet ökat till 91 273 timmar. Spridningen mellan länen är stor: flera län når uppemot 100 procent, medan andra ligger betydligt lägre.

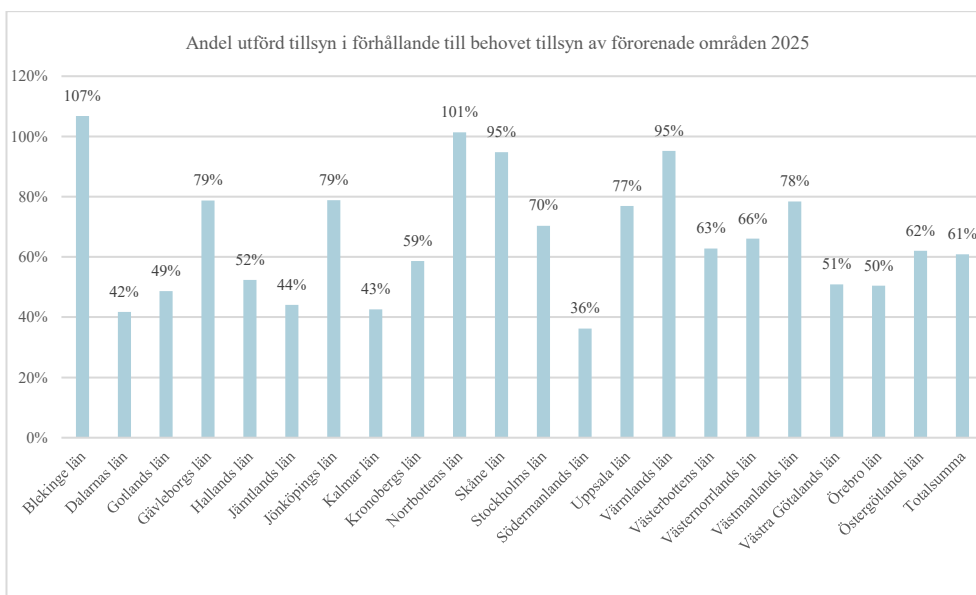

Figur 44. Behov i timmar 2023-2026¹² och utfall i tidsredovisad tid 2023-2025 för tillsynsområdet förorenade områden.

¹² Länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län har inte inkommit med uppgifter om 2026-års tillsynsbehov så dessa timmar saknas i summan för behov i timmar för 2026.

Figur 45. Behov i timmar jämfört med utfall av tidsredovisad tid i timmar per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden.

Figur 46. Andel utförd tillsyn i förhållande till behovet per länsstyrelse för tillsynsområdet tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden.

Länsstyrelsernas svar visar att den främsta orsaken till låg andel utförd tillsyn är att stora delar av resurserna under året har gått till PFAS-inventering och undersökningar av förorenade sediment. Flera län beskriver även personalomsättning, vakanser och sjukfrånvaro, vilket har minskat möjligheten att arbeta systematiskt med egeninitierad tillsyn. I några län lyfts att behoven har ökat till följd av fler objekt och större tidsåtgång per ärende, samtidigt som tillsynsvägledning till kommunerna och arbete med regleringsbrevsuppdrag har behövt prioriteras.

Konsekvenserna av den nedprioriterade tillsynen är att egeninitierad tillsyn inte hunnit genomföras, vilket innebär att färre brister upptäcks och att åtgärdstakten för

förorenade områden minskar. Flera län beskriver risker för fördröjd efterbehandling, att vissa verksamheter inte följs upp i tid och att brister i pågående åtgärder kan bli utan åtgärd längre. På längre sikt kan detta påverka möjligheten att nå nationella mål för efterbehandling och leda till att framtida ärenden blir mer komplexa och resurskrävande.

3.3 Länsstyrelsernas effektivisering och utveckling av tillsynen

Länsstyrelserna redovisar att tillsynsarbetet har utvecklats inom flera områden trots fortsatt hög arbetsbelastning och begränsade resurser. Ett gemensamt tema är förenkling och effektivisering av handläggningsprocesser, där många län arbetat med att ta fram eller förbättra rutiner, mallar och interna bedömningsgrunder. Detta omfattar bland annat tydligare handläggningssteg, bättre prioriteringslistor, och utvecklade checklistor. Flera län anger också att samverkan, internt mellan sakområden och externt mellan länsstyrelser, har bidragit till ett mer effektivt arbetssätt.

Några län beskriver hur de utvecklat tillsynen med stöd av digitalisering. Exempel som ges är att skicka beslut via mejl istället för fysisk posthantering, utveckling av e-tjänster samt skrivbordstillsyn.

Flera län anger att de stärkt strategiska arbetssätt genom att ta fram handlingsplaner och särskilda tillsynsprojekt. Exempel inkluderar riktade tillsynsveckor, samordnade fältbesök, tematiska projekt (t.ex. invasiva arter eller strandskydd), förbättrad prioritering utifrån risk och väsentlighet samt tätare uppföljning av äldre ärenden för att minska ärendeskulder.

3.4 Länsstyrelsernas uppföljning av kommunernas tillsyn

Länsstyrelserna följde upp miljötillsynen i 65 kommuner under 2025. De flesta länsstyrelser har som mål att under en mandatperiod följa upp samtliga kommuner i sitt län. Under de senaste fem åren har länsstyrelserna följt upp miljötillsynen i 272 av landets 290 kommuner.

Under själva uppföljningen önskar länsstyrelserna i första hand att mötet är fysiskt och att ordförande eller representanter från nämnden deltar tillsammans med förvaltningschef och några handläggare.

Så gott som samtliga länsstyrelser använder sig av den mall som Miljösamverkan Sverige tagit fram för uppföljning av kommunernas tillsyn.

3.4.1 Resultat av uppföljning av kommunernas tillsyn

Liksom tidigare år har länsstyrelserna uppmärksammat brister i kommunernas behovsutredningar och tillsynsplaner. Flera nämner också bristande rutiner när det

gäller risken för jäv, brister i delegationsordningar och andra styrdokument. Det är även vanligt med resurs- och kompetensbrist. Det är stor variation mellan flera kommuner i hur god kostnadstäckning de har för sin tillsyn och i vilken grad de har tillgång till juridisk kompetens. Flera kommuner beskriver att strandskyddstillsynen är särskilt eftersatt.

Länsstyrelserna har uppmärksammat flera goda exempel i samband med uppföljning av kommunernas miljötillsyn. Många kommuner belyser att de aktivt arbetar med att förbättra styrdokument, rutiner och introduktionsprogram för nya medarbetare. Det är också vanligt att kommuner samarbetar över kommungränser för att dela på resurser eller kompetens. Länsstyrelserna har också uppmärksammat att många kommuner är aktiva med att delta i nationella tillsynsprojekt kopplade till den nationella tillsynsstrategin.

Fyra länsstyrelser har valt att gå vidare med möjligheten att förelägga några av de besökta kommunerna med anledning av de brister som uppmärksammats under uppföljningen.

3.4.2 Uppföljning av överlåten tillsyn

Enligt miljötillsynsförordningen ska länsstyrelserna regelbundet följa upp och utvärdera överlåten tillsyn. Länsstyrelserna har överlåtit tillsynen över ungefär två tredjedelar av de tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheterna som finns i landet till kommunerna. Överlåtelse av tillsyn inom andra tillsynsområden än miljöfarlig verksamhet har skett i relativt begränsad omfattning.

De flesta länsstyrelser följer upp den överlåtna tillsynen i samband med kommunbesök.

Innan besöken begär länsstyrelserna att kommunen i förväg ska skicka in tillsynsrapporter, ärendeförteckningar och beslut kopplade till några utvalda överlåtna tillsynsobjekt. Det är inte ovanligt att länsstyrelsen gör stickprov på beslut och registreringar i Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP) vid besökstillfället. Kommunernas kompetens, resurser och förutsättningar att utföra den överlåtna tillsynen utvärderas särskilt.

Brister följer länsstyrelserna upp antingen vid nästkommande besök eller genom förelägganden. Flera länsstyrelser följer upp brister genom löpande dialog med kommunen.

Många överlåtelsebeslut är gamla vilket innebär att skälen för överlåtelse inte alltid överensstämmer med dagens lagstiftning, kommunens förutsättningar, eller hur verksamheten bedrivs idag. Det finns därför behov på flera länsstyrelser att se över överlåtelsebesluten och besluta om ny överlåtelse.

De större kommunerna har generellt bättre förutsättningar att ta över tillsyn än de mindre kommunerna. Bland de mindre kommunerna är det vanligt att täktillsyn har övertagits.

Länsstyrelsen har i några fall återtagit tillsyn, men flera länsstyrelser arbetar i första hand med att stöta och vägleda kommunerna för att tillsynen ska kunna ligga kvar på kommunerna.

3.5 Samverkan

Samtliga länsstyrelser deltar i någon eller några former av samverkan. Det handlar främst om nationell samverkan genom Miljösamverkan Sverige eller regionala miljösamverkansgrupper. Samverkan med andra myndigheter sker främst inom miljöbrottsområdet.

Länsstyrelserna lyfter att ökad samverkan bidrar till erfarenhetsutbyte både inom och mellan länen. Vanligen bidrar samverkan till mer enhetliga arbetssätt och förbättrad samordning i gemensamma tillsynsfrågor. Samverkan har även gjort det möjligt att dela resurser, vilket har effektiviserat både tillsyn och tillsynsvägledning över länsgränser.

3.6 Länsstyrelsernas arbete med tillsynsvägledning

Samtliga länsstyrelser arbetar aktivt med tillsynsvägledning och upprättar fleråriga tillsynsvägledningsplaner enligt miljötillsynsförordningen. När planen tas fram sker detta i samverkan med kommunernas miljöchefer och där det är aktuellt tillsammans med kommunförbund. Beslut om vilken vägledning som ska ges görs ofta med stöd av aktuella aktiviteter i nationella tillsynsstrategin.

Det är vanligt att länsstyrelserna anordnar handläggartäffar eller seminarium för handläggare inom en viss bransch. Inte sällan sker samverkan med andra myndigheter som Folkhälsomyndigheten, Boverket och Naturvårdsverket. Vägledning till kommunerna sker också löpande genom stöd och råd över telefon eller mejl.

3.7 Diskussion och slutsatser

Länsstyrelsernas tillsynsarbete präglas fortsatt av en växande obalans mellan identifierat tillsynsbehov och faktiskt genomförd tillsyn. Andelen utförd tillsyn har sjunkit från 59 % 2023 till 44 % 2025, samtidigt som det totala behovet nått rekordnivåer och fortsätter att öka. Länsstyrelserna anger i huvudsak resursbrist som skäl till utebliven och nedprioriterad tillsyn. Sammantaget innebär detta att länsstyrelserna i allt högre grad tvingas prioritera händelsestyrda och lagbundna uppgifter framför förebyggande och egeninitierad tillsyn, en utveckling som riskerar att öka tillsynsskulden och försvaga regelefterlevnaden över tid.

Trots begränsade resurser redovisar länsstyrelserna att utvecklingsarbete och effektivitet har stärkts genom förbättrade rutiner, säkerställande av enhetliga bedömningar och samverkan. Dessa insatser har bidragit till ökad enhetlighet och bättre intern styrning, men Naturvårdsverket bedömer att utvecklingspotentialen fortfarande är betydande, särskilt inom:

- digitalisering,
- datadrivet arbetssätt,

- samverkan och
- stärkt avgiftsfinansiering.

Digitalisering har stor potential men få länsstyrelser jobbar aktivt med digitalisering som möjliggörare för att effektivisera och utveckla tillsynen.

Den samlade bedömningen är dock att länsstyrelsernas förmåga att klara sitt tillsynsuppdrag inte enbart kan mötas genom effektiviseringar. Den strukturella resursbristen som redovisas är därvid alltför omfattande. För att säkerställa en långsiktigt robust, riskbaserad och effektiv tillsyn enligt miljöbalken bedömer Naturvårdsverket att det krävs både fortsatta utvecklingsinsatser och att förutsättningarna för tillsynen stärks på flera håll, exempelvis genom moderniserade avgiftssystem, ökad myndighetssamverkan, riktade resurser och ökad digitalisering. Naturvårdsverket vill dock särskilt lyfta att tillsyn är en verksamhet som i hög grad är beroende av personella resurser och att tillräckligt med personella resurser är den enskilt viktigaste faktorn för en god tillsynsverksamhet.

Uppföljning av kommunernas tillsyn under 2025 visar att flera av de brister som tidigare år har identifierats kvarstår. Framför allt gäller detta behovsutredningar, tillsynsplaner och rutiner för att hantera jäv. Skillnaderna mellan kommunerna är stora, både vad gäller kostnadstäckning och tillgång till juridisk kompetens, vilket bidrar till ojämlika förutsättningar för tillsynsarbetet.

Den tillsyn som länsstyrelserna har överlåtit till kommunerna omfattar en betydande del av de tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheterna i landet. Många överlåtelsebeslut är inte längre aktuella, vilket innebär att skälen för överlåtelse inte alltid överensstämmer med dagens lagstiftning, kommunens förutsättningar, eller hur verksamheten bedrivs idag. Ett pågående arbete sker på de flesta länsstyrelser med att se över besluten.

Samtidigt visar erfarenheterna att samverkan både nationellt och regionalt är betydelsefull. Genom miljösamverkan Sverige och regionala samverkansgrupper kan länsstyrelserna dela erfarenheter, utveckla gemensamma arbetsätt och stärka kompetensen hos både kommuner och handläggare.

4. Fördjupad uppföljning av nio länsstyrelser

För att få en fördjupad bild av länsstyrelsernas tillsyn och tillsynsvägledning genomför Naturvårdsverket fördjupad uppföljning av samtliga länsstyrelser under perioden 2024–2026. Under 2025 har uppföljande besök hållits med länsstyrelserna i Blekinge, Skåne, Uppsala, Västmanland, Norrbotten, Västerbotten, Sörmland, Värmland och Örebro.

Fokus för uppföljningarna har varit de svar som länsstyrelserna lämnat i den årliga tillsynsenkäten, samt länsstyrelsernas uppdrag som tillsyns- och tillsynsvägledande myndighet. Särskild uppmärksamhet har ägnats länsstyrelsernas planering och prioritering av tillsyn, kompetensförsörjning, överlåtelse av tillsyn samt uppföljning och utveckling av tillsynen.

Effektivisering av länsstyrelsernas tillsyn sker i första hand genom utvecklade rutiner, mallar, samverkan, nya arbetssätt och organisationsförändringar.

Många länsstyrelser har lyft att Länsstyrelserna ser ett stort behov av uppdatering av avgiftsnivåerna i Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken (FAPT), samt att det bör finnas möjlighet till att ta ut avgift för fler verksamheter. De önskar också att tillsynsavgifterna ska gå direkt tillbaka till länsstyrelserna. Inte minst inom vattenverksamhetsområdet skulle detta göra stor skillnad då ett ökat avgiftsuttag skulle innebära att motsvarande resurser skulle tillföras länsstyrelsen.

En länsstyrelse anger att det är svårt att engagera kommunerna i arbetet med förorenade områden, vilket försvårar framsteg eftersom länsstyrelsen är beroende av kommunernas medverkan. En öronmärkt tillsynsavgift skulle ge bättre förutsättningar inom området.

Drönare har börjat användas i tillsyn av vattenverksamhet, strandskydd och andra områden bland flera länsstyrelser. Inspektion med hjälp av drönare uppgår medarbetare effektiviserar tillsynen genom att mer information kan samlas in på kortare tid samtidigt som arbetet blir säkrare i brant terräng eller i andra riskfyllda miljöer.

Arbetet med miljöbrottsamverkan är generellt högt bland länen men kan skilja sig åt i utförandet. En del har en väldigt utvecklad och aktiv samverkan med regelbundna träffar med andra myndigheter. Något län har även en handläggare som enbart arbetar med miljöbrottsamverkan och åtalsanmälningar. En av länsstyrelserna anger att de inte har någon miljöbrottsamverkan för tillfället. Den aktuella länsstyrelsen kommer att se över bättre former för samverkan och om den kan ske tillsammans med övrig vägledning till kommunerna.

4.1 Planering och prioritering

Länsstyrelsernas planering av tillsyn bygger i regel på en årlig behovsutredning som utgår från en modell som Miljösamverkan Sverige har tagit fram. Flera län upplever att modellen inte tar hänsyn till det faktiska behovet särskilt inom vatten- och naturtillsyn. Länsstyrelsernas tillsynsplaner bygger bland annat på uppgifter som finns i behovsutredningen och tas därför, med några få undantag, fram först när behovsutredningen är klar. Varje enhet arbetar fram sina delar i en tillsynsplan men arbetet samordnas ofta av miljöskyddsensheten eller en tillsynssamordnare, och beslutas av avdelningschef eller länsledning.

Flera län använder riskmatriser för stöd i prioritering av tillsynsobjekt där objekt där utebliven tillsyn skulle medföra stora miljökonsekvenser eller i övrigt har höga risker väger högt. Andra prioriteringsgrunder utgår från sakområden med tilldelade anslag, regleringsbrevsuppdrag eller etablering av nya verksamheter. Flera län upplever att Nationella tillsynsstrategin underlättar prioriteringarna genom att tydliggöra vilka områden som prioriteras högt nationellt.

Avgiftssystemet påverkar prioriteringen, då verksamheter med fasta avgifter ofta får högre tillsynsfrekvens än objekt utan avgiftsfinansiering. Egeninitierad tillsyn är ofta det första som nedprioriteras när resurserna är otillräckliga.

Samtliga länsstyrelser som ingått i den fördjupade uppföljningen anger att den genomförda tillsynen understiger tillsynsbehoven vilket även framgår av de uppgifter som länsstyrelserna redovisat i den årliga tillsynsuppföljningen. Som orsak anges bland annat att fördelningsmodellen är till nackdel för mindre län, att kostnadsökningar inte kompenseras via förvaltningsanslagen, samt ett ökat inflöde av ärenden, främst samråd.

Gemensamt för länsstyrelserna är att de upplever att planeringsarbetet är komplext och påverkas både av ökande behov och begränsade resurser, vilket gör att prioriteringsfrågorna blir centrala för länsstyrelsernas tillsynsarbete.